RIHELI

1•2013

tervehdys

kevät

aurinko

ei oppi ojaan kaada

oppia ikä kaikki

opin sauna autuas aina

RIHVELI
1•2013

Julkaisija
Helsingin opettajien ammattiyhdistys ry.
Radiatieläisenkatu 6,
001520 Helsinki

Toimituskunta
Päivi Lyhykäinen pj.
Laura Nurminen
Eevu Kivimäki-Sandgren
Päivi Seiskari

Ulkoasu
Marjaana Kinnermä

Kuvat s. 1, 14, 16 ,36
Susanna Bäckman

Painopaikka
Forssa Print 2012

2 **Päivi Lyhykäinen** Pääkirjoitus

3 **Laura Nurminen** Kevätaurinkoinen tervehdys!

5 **Jaakko Salo** Edunvalvontatyön ydinasioita

7 **Maritta Virtanen** Järjestökuulumisia!

8 **Jaana Alaja** Järjestelyerien jakautuminen

10 **Jukka Talvitie** Rehtorit ovat puun ja kuoren välissä

12 **Eeva Toppari** Työstressirokotus pakolliseksi opettajiille?

15 **Kaarlo Kontro** Älkää ampuko viestintuojaa – heti!

17 **Eevu Kivimäki-Sandgren** Yhdessä oppimista, roolipelejä ja jotain ihan muuta

19 **Salla Iivanainen** Äänen aurinko valaisi kaamoksessa

21 **Miikka Paajanen** Päivän kuva

24 **Joosepin jorinat** Jooseppi ennustelee

25 **Eevu Kivimäki-Sandgren ja Salla Iivanainen** Hyvää oppimista edistämässä

29 **Risto Korkeamäki** Muutos vaatii tahdon kasvattamista

34 **Päivi Ristolainen** Pedagogista kehittämistyötä freinetkoulussa

37 **Juha Seppänen** Oppimisen iloa, tekemisen riemua ja onnistumisen tunteita

40 **Harri Jortikka** Tietotekniikka oppimisen tukena

44 **Eevu Kivimäki-Sandgren** Selviytymisen pedagogiikkaa

46 **Eila Tanner** Rihveliristikot

48 **Kevätkokouskutsu**

PEDAGOGIIKKA

päätoimittajalta

Opettajaksi opiskeleva talutti harjoittelukoulun pihalla lehmää. Toinen opiskelija tuli hänen luokseen ja tokaisi innolla: ”Ai teillä käsitellään bilsassa lehmää!” ”Ei, ei, meillä on L-kirjain äikässä!”

PÄÄKIRJOITUS

Oi niitä aikoja, kun kaikki tunnit piti suunnitella minuuttiaikataululla ja miettiä erilaisia pedagogisia ratkaisuja, arvailla oppilaiden mahdollisia kommentteja ja kysymyksiä ja niiden vastauksia. Ja voi, jos suunnitelmat menivätkin myttyyn oppilaiden erilaisten kysymysten tai jonkin muun äkillisen takia. Siitä on kai monetkin kyyneleet vuodatettu opetusharjoittelujaksojen iltoina. Jälkeenpäin samat tilanteet ovat saaneet riemukkaat naurut nostalgisina muistoina.

Opettajan yksi tärkeimmistä taidoista on tarttua hetkeen suunnitelmista riippumatta. Aika harvoin kaikki sujuu oppitunneilla juuri sen mukaan, mitä on päivän ajaksi miettinyt. Ilmeisesti opettajaksi opiskelevien pääsykoekriteereissäkin mitataan oivalluskykyä ja hetkeen tarttumista. Ilman niitä tässä työssä ei voi pärjätä. Jotain pitää olla ”takataskussa” yllättäviin tilanteisiin. Pitkään opettajina työskennelleet ovat kehittäneet taiteen lajin ”omista pedagogiikoista”; on ovenripa-, hattu-, kynnys-, takataskupedagogiikkoja. Niistä voi jokainen ajatella juuri, mitä haluaa ja mieleen juolahtaa. Lukekaa niistä Eevu Kivimäki-Sandgrenin kokoama kirjoitus s. 44 ja keksikää omia uusia!

Helsingissä on useampia eri pedagogiikkojen mukaan toimivia kouluja. Meillä on Montessori-, Frené-, Steiner- ja ilman yhteistä pedagogista linjaa edustavia pedagogiikkoja. Jokaisessa on omat viehättävyytensä, ja mielestäni jokaisessa kaikkien käyttöön sopivia metodeja ja arvoja, joita voi pohtia omassa opetuksessaankin. Tässä numerossa saamme tutustua eri pedagogiikkoja käyttävien koulujen periaatteisiin. Mielestäni on mielenkiintoista peilata omia ajatuksia ja toimintatapoja työssä eri pedagogiikkojen filosofioihin ja oppia! Montessori-pedagogiikasta kertova juttu jäi, ikävä kyllä, pois kirjoittajan kiireen vuoksi.

OAJ:n valtuusto teki mielenkiintoista tulevaisuustyötä viime syksyä. Siellä visioitiin hurjiakin tulevaisuuden näkymiä. Nyt kuitenkin kaikkien jäsentemme kannattaa alkaa miettiä omaa tulevaisuuttaan ja mielenkiintoaan edunvalvontaan, sillä ensi syksynä ja keväänä edessä ovat HOAY:n hallituksen, luottamusmiesten, työsuojeluvaltuutettujen sekä OAJ:n valtuustovaalit. Laittakaapa mietintään ehdolle asettuminen!

Hallituksemme päätti, että tänä vuonna Rihveli ilmestyy kolme kertaa. Eli seuraava numeromme tulee painosta jo alkusyksystä. Siihen saakka toivotan kaikille jäsenillemme aurinkoa kevääseen, sukeltakaa erilaisiin pedagogiikkoihin ja nauttikaa opettamisesta!

PÄIVI LYHYKÄINEN
HOAY:n tiedotussihteeri

Kevätaurinkoinen TERVEHDYS!

puheenjohtajalta

Tämä kevät on ollut erityisen hektinen HOAY:n ja emojärjestömme OAJ:n aktiivitoimijoille. Koulutuspolitiikassa on meneillään mittavia laki- ja muita uudistuksia koko koulutussektorin kattaen. Valtakunnan yleinen neuvottelutilanne on jännitysnäytelmä vailla vertaa ja poikkeuksellisen mediahuomion kohteena. Järjestelyeräneuvottelut on käyty myös paikallisesti. Lisäksi HOAY:ssa valmistellaan sääntömuutosta, vaikutetaan uusiin nelivuotiskautensa aloittaneisiin poliittisiin päättäjiin ja neuvotellaan viraston virkamiesten kanssa kouluarjen perusasioista.

AJANKOHTAISTA
koulutuspolitiikassa ja edunvalvonnan saralla

OAJ:n lausunto oppilas- ja opiskelijahuoltolain luonnoksesta

OAJ:n mielestä lakiesityksen keskeisenä puutteena on, että opiskeluhuolto nähdään lähinnä opiskeluhuollon terveydenhuolto-, psykologi- ja kuraattoripalveluina eikä oteta huomioon opiskeluhuollon ydinsisältöä eli opetushenkilöstön päivittäisiä toimia oppilaitoksissa opiskelijoiden oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi.

Homealtistuksesta ammattitauti: OAJ:n kannanotto eduskunnan tarkastusvaliokunnalle rakennusten kosteus- ja homeongelmista

OAJ esittää, että ammattitautidiagnosointia ja tapaturmavakuutuslakia uudistetaan pikaisesti sairastuneiden oikeusturvan parantamiseksi. Noin neljä prosenttia opettajista on jouduttu siirtämään toisiin työtiloihin sisäilman terveyshaittojen takia.

Tilanne on karmaiseva koko Suomessa. Järjestön tekemässä, yli 550 päiväkotia tai koulua kattavassa selvityksessä suurimmiksi ongelmiksi osoittautui riittämätön ilmanvaihto. Jonkinasteisia kosteusvaurioita tai vesivahinkoja oli ollut yli puolessa selvitykseen vastanneista kohteista. Tällä hetkellä Helsingissä on noin 40 koulun korjausjono seuraavalle 10 vuodelle.

Lukiokoulutuksen tavoitteita ja tuntijakoa uudistetaan

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä valmistelee esityksen valtioneuvoston asetukseksi, jolla päätetään lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta eli opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä opinto-ohjaukseen.

Työryhmän esityksen on määrä valmistua joulukuun alkuun mennessä. Valtioneuvosto päättää tavoitteista ja tuntijaosta, jonka jälkeen Opetushallitus valmistelee lukiokoulutuksen

opetussuunnitelman perusteet siten, että uudet opetussuunnitelmat voidaan ottaa käyttöön 1.8.2016 lukien. OAJ:n näkemyksen mukaan vuosille 2014 ja 2015 suunnitelluista lukiokoulutuksen rahoituksen leikkauksista on luovuttava.

Rehtorien uupuminen huolestuttaa

OAJ sekä Suomen Rehtorit ry ovat huolissaan rehtorien uupumisesta. Moni ei halua rehtoriksi, koska tehtävän hoitaminen on mahdotonta. Järjestöt korostavat, ettei kenellekään saisi kasata liikaa töitä. Rehtorien toimikuva on laajentunut valtavasti. OAJ korostaa, että rehtorilla tulee olla aikaa koulun kehittämiseen. Se ei kuitenkaan usein onnistu, kun muut työt kuormittavat niin paljon.

Järjestelyerä

Pääluottamusmiehemme neuvottelivat paikallisesti jaettavasta järjestelyerästä HOAY:n hallituksen linjausten mukaisesti. Neuvottelut on saatu päätökseen ja tuloksesta voitte lukea tämän Rihvelin sivuilta pääluottamusmies Jaana Alajan kirjoituksesta.

Surffaa vielä OAJ:n uudistetuille nettisivuille www.oaj.fi ja tutustu myös OAJ:n kannanottoihin ja tiedotteisiin mm. seuraavista aiheista: ministerin esitys koulujen työrauhaan ja osallisuuteen, toisen asteen ammatillisen koulutuksen leikkaukset ja aloituspaikat, nuorisotakuun toteutuminen sekä todella kiinnostava OAJ:n tutkimus kolmiportaisen erityisopetuksen tuen toteutumisesta ja sen vaikutuksista opettajien työhön.

AJANKOHTAISTA järjestörintamalta

Sääntöuudistus

OAJ:n valtuusto hyväksyi järjestölle uudet säännöt, jotka astuivat voimaan 1.1.2012. Tämän jälkeen on valmisteltu yhdistyksille uudet mallisäännöt, jotka tulee ottaa käyttöön vuoden 2014 alkuun mennessä. HOAY:n omat voimassa olevat säännöt ovat vuodelta 1993, markoistakin niissä vielä puhutaan. HOAY:n hallitus valmistelee sääntömuutosesityksen kevätkokoukselle 2013. Kannattaa tulla kokoukseen kuulemaan, millaisia muutoksia esitetään.

Järjestörakenne ja –rahoitus

OAJ:n hallitus on nimennyt alueellisen edunvalvonnan kehittämistä pohtivan työryhmän, jonka tehtävänä on ratkoa miten järjestömme mutkikasta, poikkeuksen poikkeuksia sisältävää monitasoista rakennetta tulisi kehittää, jotta se tarkoituksenmukaisimmin palvelisi korkeinta päämääräänsä, eli yksittäisen jäsenen edunvalvontaa. Samalla tarkastellaan yhdistysrahoituksen malleja.

Vaalit

Järjestöllisiä vaaleja on tiedossa ennätysmäärä. Syksyllä 2013 käydään niin työsuojelu- kuin HOAY:n hallitusvaalit, vuonna 2014 vuorossa ovat sekä luottamusmies- että OAJ:n valtuustovaalit. Tekijöitä tarvitaan niin konkareista kuin tuoreistakin voimista.

Tämän puheenjohtajan tervehdyksen inspiraatiota etsiessäni luin – jälleen kerran – läpi kaikki ne Rihvelit, joiden toimittamiseen olen tavalla tai toisella ollut osallisena. Havahduin siihen, että kirjoituksiani julkaistaan tässä lehdessä nyt jo kymmenennettä vuotta. Olen siis ollut neljäsosan elämästäni mukana HOAY:n hallituksen toiminnassa. Ei tämä mediaseksikkäintä vapaa-ajan puuhaa ole, mutta uskaltaudun siitä huolimatta suosittelemaan näitä hommia todella lämpimästi. Sitä määrää asioita, jotka olen saanut oppia, kokea ja tehdä ei voi mitata. Arvokkainta kaikessa ovat ne mahtavat ihmiset, joihin olen saanut tutustua ja joiden kanssa olen saanut tehdä työtä, heitä en voi kyllin kiittää yhteistyöstä ja hauskoista hetkistä!

Kevät tekee tuloaan, lintujen laulussa on jo keväistä iloa ja aamuauringossa voimaa. Niiden siivittämänä toivotan iloa ja energiaa teille jokaiselle kevätlukukauden töihin ja touhuihin sekä työpaikalle että kotiin! Olkaa aktiivisesti yhteydessä, niin kysymysten, toiveiden kuin kehittämisvaateidenkin tiimoilta.

Laura Nurminen
laura.nurminen@edu.hel.fi

Edunvalvontatyön YDINASIOITA

Helsingin opettajien ammattiyhdistyksen hallitus aloitti tämän vuoden työskentelynsä seminaarilla, jossa pohdimme toimintamme kehittämistä. Koska jäsenistön edunvalvonta on yhdistyksemme tärkein tehtävä, käsiteltiin seminaarissakin suurelta osin juuri edunvalvonnan kehittämistä. Edunvalvontavaliokunnan puheenjohtajana olen miettinyt kovasti itsekin viime aikoina, miten edunvalvontatyötämme voisi edelleen kehittää. Olen koonnut tähän artikkeliin muutamia keskeisimmäksi kokemiani edunvalvonnan ydinasioita. Esiteltyjä ydinasioita on tietoisesti viety eteenpäin yhdistyksessämme, mutta myönnän, että niissä kaikissa on vielä paljon – jatkuvaakin – kehitettävää.

Päättäjävaikuttaminen

Kuten kaikki tiedämme, opetusalamme on hyvin vahvasti säädeltyä. Poliittisilla päättäjillä valtion ja kunnankin tasolla on hyvin suuri suora merkitys koulujen toimintaan ja opettajan työnkuvaan. Esimerkkinä voi miettiä vaikkapa, kuinka paljon perusopetuslain muutos (kolmiportainen tuki) on muuttanut työtämme. Lakien ja muiden sitovien säädösten ohella poliittiset päättäjät vaikuttavat koulujen työhön päättämällä käytettävissä olevista taloudellisista resursseista. Koska yhdistyksemme edustaa nimenomaan helsinkiläisiä opettajia, on meidän vaikuttamisemme pääasiassa kohdistunut helsinkiläisiin poliittisiin päättäjiin aina valtuustosta opetuslautakuntaan.

Millaista vaikuttamistyön pitäisi sitten olla? Kuten tiedämme, poliittisiin päättäjiin yrittävät varmasti vaikuttaa kaikki mahdolliset intressitahot. Vaikuttamistyössä oleellista onkin se, että saamme oman viestimme, opetustoimen resurssien turvaamisen, merkityksen avattua riittävän hyvin, ettei viestimme huku vaatimusten tulvaan. Meidän tehtävämme on viedä aitoa koulukentän ääntä päättäjille ja avata käytännön koulutyön tasolla, millaisia vaikutuksia tehdyillä (tai tekemättömillä) päätöksillä on koulujen arkeen. Tässä vaikuttamisessa tietysti hyvä tiedottaminen ja luodut läheiset yhteistyösuhteet ovat oleellisen tärkeitä. Lisäksi vaikuttaminen on oltava huolellisesti valmisteltua, asiantuntevaa ja perusteltua, mikä ennen kaikkea edellyttää aktiivisuutta vastuunkantajiltamme.

Tähän väliin haluan myös kiittää yhteysopettajiamme innokkaasta panoksestanne vaikuttamistyöhön yhteysopettajaristelyllämme. Saadun palautteen perusteella niin yhteysopettajat, kuin myös paikalla olleet päättäjätkin, olivat kokeneet vuorovaikutuksen tärkeäksi.

Työnantajayhteistyö

Yksi edunvalvontatyömme ydinasioista on yhteistyö työnantajien kanssa. Hyvän ja rakentavan yhteistyön pohjana on tietysti vahva näkemys siitä, että perustavoitteemme on sama: helsinkiläisten koulujen, oppilaiden ja samalla opettajienkin paras. Kuitenkin näkemykset käytännön työstä, jolla tätä tavoitellaan voivat välillä selkeästi erota toisistaan. Parhaiten opettajien edunvalvontaa kuitenkin edistetään toimien rakentavassa yhteistyössä. 'Jotain tarttis tehdä' -tyylisellä valittamisella ei varmasti saada toivot-

tuja tuloksia. Realistisiin, huolella valmisteltuihin parannusehdotuksiin, on työnantajan puolelta aina suhtauduttu vakavasti, mistä esitän vilpittömän kiitoksen. Tietysti hyvästä yhteistyökulttuurista riippumatta on kuitenkin niitäkin asioita, joissa näkemyksemme ovat erilaiset työnantajan kanssa.

Jäsenistön aktivointi

Erityisenä voimavarana edunvalvontatyössämme on aktiivinen jäsenistömme. Opettajien järjestäytymisaste on niin korkea, että käytännössä voimme sanoa lähes kaikkien opettajien olevan jäseniämme. (koko OAJ:n tasolla) Juuri tästä syystä edunvalvontatyöllämme on vaikutusta. Olen jo aiemmissa artikkeleissani kirjoittanut ruohonjuuritason edunvalvonnan merkityksestä kaikilla kouluilla ja siitä, miten tärkeää on, että jäsenistömme tuntee omat oikeutensa. Edelleen on mietittävä, miten takaamme, että jokainen jäsenemme pysyy jatkuvasti ajan tasalla edunvalvonnallisissa kysymyksissä.

Aktiivinen jäsenistö on myös käytännössä ollut yksi edunvalvontatyömme moottoreista. Moni edunvalvontavaliokunnan esityslistalla ja jatkokäsittelyssäkin olleista aiheista on noussut käsittelyymme jonkun yksittäisen jäsenen esiin nostamasta kysymyksestä. Tällaista aktiivisuutta toivon jatkossakin. Jotta jäsenistön näkemyksiä voitaisiin vielä paremmin huomioida ja hyödyntää edunvalvontatyössämme, olemme ottaneet käyttöön sähköisen kyselytyökalun, jolla jäsenistön näkemyksiä voidaan tarvittaessa ketterästi kartoittaa.

Tänä keväänä työkalulla kyseltiin jo peruskoulun opettajilta kokemuksia samanaikaisopetuksesta. Toinen kohdennettu kysely tullaan keväällä tekemään lukio-opettajille koskien lukion tavoitteiden uudistamista. On todella tärkeää, että tehtäviin kyselyihin saadaan riittävän kattava vastausten määrä, jotta voimme edunvalvontatyötämme tehdessä todella sanoa tuntevamme "kentän äänen".

Molempiin suuntiin yhteydenpidossa jäsenistön ja hallituksen välillä on edelleen ratkaisevan tärkeä tehtävä myös yhteysopettajilla.

Suuntaaminen tulevaisuuteen

Viime vuonna HOAY:n hallituksen alaisuudessa toimi vetämäni työryhmä, jonka tehtävänä oli pohtia oppilasarvioinnin edunvalvonnallisia ja eettisiä kysymyksiä. Työryhmä kävi asian tiimoilta keskustelua myös opetusalan eettisen neuvottelukunnan kanssa. Työryhmä laati HOAY:n kannanoton perusopetuksen opetussuunnitelmaperusteiden yleisen osan luonnokseen. Vaikka tätä työtä voisi luonnehtia koulutuspoliittiseksi vaikuttamiseksi, oli se samalla mitä suurimmassa määrin myös tulevaisuuteen suuntautuvaa opettajien edunvalvontaa. Tämän vuoden alussa hallitus perusti HOAY:n pedagogisen työryhmän, joka jatkaa tätä samaa työtä, mutta vielä hieman laajemmalla tehtäväkuvalla.

Pedagogisen työryhmän toiminta on mielestäni hyvä esimerkki tulevaisuussuuntautuneesta, proaktiivisesta edunvalvontatyöstä. Parasta vaikuttamista on yleensä se, mitä tehdään asioiden ollessa vasta valmisteluvaiheessa. Jälkikäteen tehtävä "tulipalojen sammuttaminen" on yleensä paljon vaikeampaa. Valitettavasti sitäkin joutuu kuitenkin joskus tekemään.

Aamulla oli kaksikymmentä astetta pakkasta, mutta tätä juttua kirjoittaessa aurinko lämmitti niin voimakkaasti, että vesi valui pihavaraston katolta solisten. Kesäloma lähestyy vääjäämättä!

Valoisaa kevättä kaikille.

HOAY valvoo maailman parhaiden opettajien etuja – Sinun etujasi!

JAAKKO SALO
Edunvalvontavaliokunnan puheenjohtaja
HOAY:n varapuheenjohtaja

JÄRJESTÖKUULUMISIA!

Aurinko nousi tänään Helsingissä 6.46 ja laski 18.09. Päivä on pidentynyt melkein 12 tuntiin. On maaliskuu. Edellisen kerran kuulumisia kirjoittaessani oli lokakuu ja kuntavaalit tulossa. Ympärillä oli talven odotusta.

Tämä on jo neljäs perättäinen runsaslumien talvi. Tuulta ja tuiskua on riittänyt ihan viime päiviin asti. Aurinkoisina päivinä on ilmassa ollut aistittavissa kevään lähestyminen ja mustarastaskin on jo ilostuttanut aamuja laululla. Ollaan siis kovaa kyytiä menossa kevättä kohden. Talviloma on jo takana ja pääsiäisloma edessä.

Lokakuussa järjestettiin kunnallisvaalit, joiden seurauksena päättäjien joukko on osittain muuttunut. Niinpä uusi vuosi on tuonut uuden opetuslautakunnan. Ensimmäinen "kosketus" uuteen lautakuntaan ja päättäjiin saatiin Yhteysopettajakoulutus ja vaikuttamisseminaarissa maaliskuun alussa. Paikalle saapui eri puolueitten vaikuttajia ja päättäjiä. "Pikadeiteillä" yhteysopettajilla oli mahdollisuus esittää kysymyksiä ja "tentata" päättäjiä mieltä askarruttavilla kysymyksillä. Tilaisuus oli molempien osapuolten mielestä mielenkiintoinen ja onnistunut. Osallistujien aktiivisuus, luennoitsijoitten asiantuntijuus ja keskinäiset pohdinnat saivat aikaan onnistuneita keskustelutilanteita seminaarissamme. Tänä vuonna mukana olivat myös ruotsinkieliset opettajakollegamme.

Opetusalalla on menossa tällä hetkellä useita hankkeita, joilla on vaikutusta valtakunnallisesti opettajien arkeen ja työhön, kuten kolmiportaisen tuen ottaminen koulun arkeen työvälineeksi, lukion tuntijako, peruskoulun opetussuunnitelmatyö.

Kentällä yhteysopettajat ovat merkittävä voimavara tiedonkulunvälittäjänä ja järjestöllisten asioitten eteenpäin viejinä hallitukselta jäsenille. Siksi on tärkeätä, että heille järjestetään koulutusta, keväällä risteillään ja syksyllä ollaan maissa.

Myöskään jäseniä ei ole unohdettu. Perinteisten palkka-, eläke- ja rehtorikoulutuksien ohella on järjestetty mm. uusille opettajille koulutustilaisuus sekä yhteistyössä OAJ Pääkaupunkiseudun kanssa Kope eli kokeneitten opettajien koulutus. Lisäksi pitkin kevätkautta yhdistynyt Tyhjät tuolit ja liikuntatoimikunta on muun koulutuksen lisäksi järjestänyt mm. teatteri-, baletti-, elokuva- ja jääkiekkoiltoja, opejumppaa, uimatekniikkakursseja, kokki- ja viinikursseja, matkoja. Kevään päätteeksi on odotettavissa kauden päättävät hieman erilaiset SOFT-bileet ravintola Cubassa.

Työssä jaksaminen ja virkistäytyminen on meille kaikille tärkeä asia. Siksi haluamme hallituksena palvella kaikkia jäseniä niin edunvalvonta-, järjestö-, kulttuuri- ja virkistäytymisasioin. Jokainen yhdistyksemme jäsen voi vaikuttaa tapahtumien ja koulutusten sisältöön tuomalla ideoita ja olemalla yhteydessä meihin.

Haluankin kiittää kaikkia jäseniämme aktiivisesta osallistumisesta ja yhteydenpidosta. Näin voimme yhdessä toimien kehittää työskentelyämme, ajaa aktiivisesti asioitamme.

Taas tänäkin vuonna olemme saaneet huomata, että on voimia, joille emme mahda mitään. "Arktinen ja luminen ympäristö" on pitänyt meitä vallassaan pitkään, mutta kevättä kohti mennään rymisten.

Kevätaurinkoisin ajatuksin ;)

MARITTA VIRTANEN
Järjestövaliokunnan pj

JÄRJESTELYERIEN JAKAUTUMINEN

kunnallisessa opetusalan virkaehtosopimuksessa 1.2.2013

Opetusalan virkaehtosopimuksessa paikallisesti sovittava osa oli tällä kertaa 0,3% palkkasummasta. Se vastaa n. 40 000€/kk. Summan tulee jakautua sekä työn vaativuuden (TVA) perusteella maksettaviin lisiin ja henkilökohtaisiin (TS) lisiin. Henkilöstökeskuksessa käytyjen neuvottelujen tuloksena oli se, että tehtäväkohtaisten palkkojen korottamiseen suunnataan puolet ja henkilökohtaisiin lisiin puolet.

HOAY:n hallitus linjasi ne osa-alueet, joihin lisä tulisi tällä kertaa suunnata ja asetti meille neuvottelijoille neuvottelutavoitteet:

1. ns. vanhamuotoisen koulutuksen saaneiden opettajien palkkauksen korjaaminen
2. lukion ryhmänohjaajien korvaus
3. lukuvuosittain sovittava korvaus vaativan ryhmän ohjauksesta
4. korotuksen kohdentaminen niille opettajille, joilla on keskimääräistä enemmän integraatio- ja S2-oppilaita

Työnantaja oli ensimmäisistä neuvotteluista lähtien kanssamme samaa mieltä osasta tavoitteista ja neuvottelut käytiin rakentavassa hengessä.

Vanhamuotoisen koulutuksen saaneiden opettajien palkkausepäkohta on ollut neuvotteluissa pitkään kärkitavoitteita. Sinnikkään vaikuttamis- ja neuvottelutyön ansiosta tähän viimein saatiin korjausta luokanopettajien osalta. Heidän palkkansa nousee 42 € kuukaudessa.

Usealla kierroksella TVA-lisän painopiste on ollut perusopetuksessa. Tällä kertaa oli tärkeää suunnata lisää painotetusti lukio-opetukseen. Lukion ryhmänohjaajien palkkioihin saatiin lisää seuraavasti:

Lukioille jaettava summa opiskelijamäärien mukaan:

opiskeljiamäärä	*summa €/kk*
100-200	140
201-400	210
401-600	285
601-	370

Perusopetuksen kelpoiset opettajat saivat viime kierroksella ns. monimuotolisää. Työnantaja halusi kohdentaa saman lisän (26,28€/kk) myös erityisopetukseen. Rahan riittämättömyyden vuoksi monimuotolisä sovittiin kohdennettavaksi vain opettajan kelpoisuuden omaaviin erityisluokanopettajiin.

Laaja-alaisten erityisopettajien työn vaativuus on lisääntynyt erityisen paljon. He kantavat usein päävastuun pedagogisten asiakirjojen asianmukaisuudesta tai ovat yhdessä luokan- ja aineenopettajien kanssa niitä laatimassa. He osallistuvat yleensä kaikkiin oppilashuoltotyöryhmän kokouksiin, joita saattaa olla viikon aikana useita tunteja. Monimuotolisä ei ole ratkaisu muuttuneeseen työn kuvaan ja vaativuuteen. Tavoitteena on etsiä ja löytää kestävämpi ratkai-

su laaja-alaisen erityisopettajan tilanteeseen. Siihen saakka on syytä muistaa, että erityisopettajan työnaika on sama kuin muilla: opetustunnit ja yt-aika. Oppituntien ulkopuolella tapahtuvat ohr-ryhmän kokoukset ovat yt-aikaa.

Tehtäväkohtaisten lisien määrä ei riittänyt korjaamaan kuin joidenkin opettajien palkkausta. Jos summa olisi jaettu tasan kaikille opettajille, se olisi ollut n. 5 €/kk

Joidenkin opettajien tehtäväkohtaisten palkkojen korotuksen lisäksi jaetaan henkilökohtaisia lisiä. Ne perustuvat työnsuorituksen arviointiin. Esitykset rehtoreilta ovat tulleet ja lopullisen päätöksen niistä tekee opetustoimen johtaja. Henkilökohtaista lisää tulee saamaan noin joka viides opettaja.

Järjestelmän toimivuuden kannalta on tärkeää, että henkilökohtaisen lisän saaneista rehtori tiedottaa avoimesti opettajakuntaa.

Korotukset pyritään maksamaan takautuvasti huhtikuun aikana, kuitenkin viimeistään toukokuussa.

Opettajien palkkauksessa on edelleen useita epäkohtia, joiden korjaaminen ei ole edennyt toivotulla tavalla. Erityisesti Helsingissä maahanmuuttajataustaisen ja erityisen tuen oppilaiden tuloksekas oppiminen edellyttää opettajilta laajempaa perehtymistä ja lisääntynyttä yhteistyötä eri tahojen kanssa. Myös pedagogisten asiakirjojen tuoma lisätyö on kiistaton tosiasia. Näitä ylimääräisiä tehtäviä ei toistaiseksi ole saatu palkallisen korvauksen piiriin.

Edellisillä kierroksilla osa järjestelyerästä on paikallisesti neuvoteltu jaettavaksi koulujen tasolla erityisen vaativien ryhmien luokanopettajille ja luokanvalvojille. Tästä on tullut hyvää palautetta kentältä. Oikeansuuntaisena kehityksenä pidetään myös sitä, että luokanvalvojan korvauksia on yhdenmukaistettu ja se on ulotettu kuudensien luokkien luokanopettajillekin. Tämä tavoite on saavutettu valtakunnallisten neuvotteluiden ansiosta.

Neuvottelumekanismi on moniportainen prosessi. Osaa tavoitteista pyritään edistämään valtakunnallisesti. Tavoitteiden asetteluun ja tärkeysjärjestykseen vaikutamme OAJ:n sisällä me valtuutetut ja OAJ:n hallituksen jäsenet. Paikallisesti neuvoteltaviin asioihin vaikutatte te jäsenet ja HOAY:n hallitus, joka asettaa neuvottelutavoitteet. Niiden mukaisesti me pääluottamusmiehet neuvottelemme. Kentän ääni ratkaisee, mitkä asiat nostetaan kulloinkin kärkitavoitteiksi. Nyt se oli vanhamuotoisten luokanopettajien palkkaus ja lukion ryhmänohjaajat.

Kenttä on puhunut!

JAANA ALAJA
pääluottamusmies

REHTORIT
ovat puun ja kuoren välissä

Esimiehet ovat sään ja kouluruoan ohella tyypillisiä valittamisen aiheita. Usein puhuja pitää vain keskustelua yllä, joskus valittamiseen on syytäkin. Aina kohde ei kuitenkaan ole oikea. Monesti rehtori vaikuttaa syypäältä sellaisiinkin asioihin, joihin hän ei voi lainkaan vaikuttaa.

Opettajat eivät onneksi näe kaikkia, osin pieniäkin muutoksia, jotka ovat kasautuessaan tehneet rehtorin työstä varsin epäkiitollista, välillä suorastaan turhauttavaa. Kaiken kaikkiaan työmäärä on lisääntynyt, osin kaupungin omien ratkaisujen vuoksi. Valitettavasti moniin asioihin ei ole saatu korjausta, vaikka sekä HOAY että pääluottamusmiehet ovat vieneet asioita eteenpäin.

Helsingin seudun rehtorit ovat kartoittaneet rehtoreiden työtodellisuutta. Helsingissä rehtorit kokivat työn mielekkyyden ja palkitsevuuden sekä työajan riittävyyden heikommaksi kuin naapurikaupungeissa. Tämä on helppo ymmärtää yhdistykselle ja pääluottamusmiehille tulleen palautteen valossa.

Helsingin kaupungin hallinto vaatii rehtorilta lukuisten sähköisten hallintojärjestelmien osaamista. Salasanoja työssä tarvittaviin ohjelmiin rehtorilla on pitkälti toistakymmentä. Eri järjestelmät eivät kuitenkaan toimi hyvin yhteen, eikä niistä saa joustavasti ulos rehtorin työtä tukevia tietoja. Näin rehtorin työpäivä täyttyy vuorovaikutuksesta tietokoneen äärellä Helsinki1-verkon hallintoohjelmien kanssa. Tämä ei ehkä ole juuri sitä työtä, jota rehtorit ovat hakeutuneet tekemään.

Osaava koulusihteeri on meille kaikille ja erityisesti rehtorille kullanarvoinen. Hän saa byrokratian rattaat pyörimään kitkattomasti. Rehtorin näkökulmasta on hyvin hankalaa, jos koulusihteeriresurssi ei ole riittävä, onpa tilanne tilapäinen tai pysyvä. Sijaisjärjestelyt ovat riittämättömiä tai ne viivästyvät kaupungin hallinnon hitauden takia. Koulusihteerit pitäisikin vapauttaa pitkästä ja hankalasta täyttölupamenettelystä. Heidän tehtäviään on vaikea jakaa uudelleen muille, koska käytännöllisesti katsoen koko työaika jo kuluu kaupungin pakollisen byrokratian pyörittämiseen. Pahinta koulun kannalta on tietenkin pysyvä puute resurssissa.

Viime vuosina on tullut poikkeuksellisen paljon palautetta koulujen talouden käyttösuunnitelmien (budjetin) laatimisesta. Tämänvuotiset uudet ohjeet ovat teettäneet kohtuuttomasti työtä. Ehkä tilanne tasoittuu tulevina vuosina, mutta uusien toimintatapojen käyttöönottovaiheessa tulisi varata riittävästi aikaa niiden oppimiseen ja toteuttamiseen. Ainakin viraston hallinnossa voisi vähentää rehtoreiden sinänsä tarpeellisia tapaamisia hallinnollisten ruuhkahuippujen työmäärän tasaamiseksi.

Töiden kasautumista lisää viraston joustamattomat lomakäytännöt. Tietenkin rehtorin on hyvä olla paikalla koulun toiminta-aikoina. Omien kokemuksieni perusteella rehtori voi kuitenkin olla poissa koulusta koulupäivien aikana, kun hän on suunnitellut hyvin poissaolon ajankohdan ja sijaisjärjestelyt, ja vastaavasti hän voi tehdä keskittymistä vaativia tehtäviä kuten koulun budjettia esimerkiksi hiihtoloman aikana.

Yksi rehtoreiden työtä haittaava tekijä on vastausten viipyminen virastohallinnossa. Monien tehtävien hoitamiseen tarvitaan lisätietoja tai ohjeita. Vastaukset sähköpostitse esitettyihin kysymyksiin saattavat kuitenkin kestää viikkoja tai pahimmassa tapauksessa jäävät kokonaan tulematta. Toisaalta eri tahoilta tulee runsaasti kyselyitä, joihin odotetaan pikaisia vastauksia.

Kun kaikkeen vielä lisätään monet hankkeet ja koulun varsinainen johtaminen, voi hyvin kuvitella työn raskautta lisäävän pirstaleisuuden kuluttavan rehtorin voimavaroja turhaan. Toivonkin rehtoreiden työtä vaikeuttaviin tekijöihin tulevan Helsingissäkin konkreettista parannusta, jottei rehtoreiden turhautuminen lisäänny ja rehtorit ala uupua. Työn organisointiin liittyvä aito yhteistoimintamenettely kaupungin ohjeiden mukaisesti toisi rehtoreiden näkemykset paremmin hallinnon tietoon ja toivottavasti rehtoreiden asiantuntemus otettaisiin myös huomioon tulevissa muutoksissa.

Onneksi rehtorit ovat kuitenkin varsin motivoituneita ja sitoutuneita työhönsä. Esimiesten osaaminen ja jaksaminen heijastuvat meidän kaikkien työhyvinvointiin. Ilahduttavaa on myös meillekin kantautunut perusopetuslinjan aluepäällikköjärjestelmän ja aluepäälliköiden saama myönteinen palaute.

Toivotan meille kaikille jaksamista kevään koitoksiin.

JUKKA TALVITIE
pääluottamusmies

TYÖSTRESSIROKOTUS pakolliseksi opettajille?

Kirjoitukseni on lukijalle ennestään aivan tuttua asiaa stressistä ja sisältää paljolti itsestään selvyyksiä. Sen uhallakin uskallan kysyä, oletko tosissasi paneutunut työstressisi ehkäisyyn? Työstressirokotus sopii piikkejä kammoavallekin.

Kokemuksesta tiedämme ja tutkimuksetkin sen osoittavat, että opettajilla on paljon stressioireita työn kuormittavuuden takia. Kuormitusta aiheuttavat psyykkiseen, sosiaaliseen tai fyysiseen työympäristöön liittyvät tekijät laajalla kirjolla oppilaiden ongelmakäyttäytymisestä koulujen sisäilmaongelmiin. Kohtuullinen stressi saa meidät toimimaan tehokkaasti, mutta liiallinen ja pitkään jatkuva stressi uuvuttaa ja aiheuttaa monenlaisia terveydellisiä ongelmia vahvimmallekin.

Seuraavassa joitakin uutisotsikoita: ”Stressi tarttuu lentsun tavoin”, ”Stressi voi näkyä painossasi”, ”Työstressi tuntuu hengityksessäkin”, ”Kova ja jatkuva stressi sairastuttaa kuusikymppisenä”, ”Stressin yhteys sydäntauteihin luultua vähäisempi”, ”Vatsat kipuilevat stressiä ja raskasta ruokaa”, ”Stressi innostaa ja ahdistaa”.

Tutkimustuloksia

Työterveyslaitoksen tutkimusten mukaan stressi ei ole vain henkilökohtainen kokemus, vaan se on myös sosiaalinen ilmiö, joka voi tarttua ihmisestä toiseen kotona ja työpaikalla. Siis myös oppilaisiin! Se voi tarttua suoraan tai myötäelämisen välityksellä tai stressaantuneen ihmisen käyttäytymisen kautta.

”Stressi tarttuu siksi, että ihmiset ovat luonnostaan empaattisia. Tiedämme arkikokemuksestakin, että kielteiset tunteet tarttuvat, varsinkin kun kyseessä on läheinen henkilö”, sanoo Työterveyslaitoksen tutkija Riku Perhoniemi.

Työterveyslääkäri, psykoterapeutti Benita Lillrankin mukaan työstressistä kärsivä potilas potee useimmiten unettomuutta, päänsärkyä, niska-hartiaseudun jumiutumista ja hengitysvaikeuksia. Hänen mukaansa niistä kärsii usein juuri tunnollinen työntekijä. Hengityksen stressireagoinnista hän antaa esimerkin, että jos jännitys jää päälle, niin silloin voi hengittää liian niukasti tai syvemmin kuin keho tarvitsee.

Työ Terveys Turvallisuus –lehden mukaan pitkään jatkunut kova stressi kostautuu tyypillisesti kuusikymppisenä. Se voi ilmetä sydän- ja verisuonisairauksina, masennuksena, metabolisena oireyhtymänä ja kakkostyypin diabeteksena. Viitteitä on myös, että haitallinen psyykkinen kuormitus altistaisi tuki- ja liikuntaelinsairauksille ja esimerkiksi nivelreumalle. Stressi lisää myös kivun tuntemuksia.

Lehden haastattelema erikoislääkäri Harri Lindholm sanoo stressin pahentavan olemassa olevia sairauksia ja heikentävän hoitojen tehoa. Erityisen haitallista se on perinnöllistä sydänsairautta sairastaville, mutta myös muut voivat saada hengenvaarallisen rytmihäiriön.

British Medical Journalin julkaiseman tuoreen tutkimuksen mukaan työstressi on tuskin syöpäriski. Silti lehden mukaan on mahdollista,

että laajemmin määriteltynä stressi on myös syöpäriski.

Sveitsiläistutkimuksessa on todettu, että työpaikan sosiaaliset stressitekijät sekä vaikutusmahdollisuudet omaan työhön vaikuttavat painoindeksiin. Sosiaalisilla stressitekijöillä tarkoitettiin vihamielisyyksiä, epäreilua käytöstä työpaikalla ja huonoa työilmapiiriä. Kyseisen tutkimuksen mukaan stressi nostaa epäsuorasti painoa, koska mm. liikunta vähenee stressikuormituksen johdosta.

Työterveyslaitoksen tutkija Jaana Laitinen on tutkinut stressisyömisen ja juomisen yhteyttä painoon. Hänen mukaansa stressi on yhteydessä lihavuuteen ainakin niillä, jotka reagoivat stressiin syömällä tai juomalla.

Nämä riittänevät pelottelemaan stressin vakavista terveysvaikutuksista. Viimeistään nyt on syytä havainnoida itseään ja lähikollegoita sekä ryhtyä ennaltaehkäisemään stressin syntymistä.

Miten estää liiallista stressiä?

Jokaisella opettajalla on toivottavasti henkilökohtaiset tapansa rentoutua ja purkaa stressiä vapaa-ajalla. Työstressin poistaminen ei onnistu useinkaan vain yksilön toiminnalla. Työurien pidentämisen yhteydessä on alettu puhua työkykyjohtamisesta, jossa esimiestyöllä on luonnollisesti merkittävä vaikutus.

Työkykyjohtamiseen kuuluu monenlaisia tavoitteita ja toimenpiteitä. Yksi niistä on kiireen ja stressin saaminen hallintaan. Kiirettä tulee lähestyä työn kautta. Mistä kiireen kokemus syntyy? Tehdäänkö oikeita asioita väärin vai tehdäänkö kokonaan vääriä asioita? Työyhteisön yhteinen keskustelu ja työtavat tukevat kiireen ja stressin hallintaa. Jokainen voi siis omalta osaltaan vaikuttaa asiaan!

Kanadalainen psykologian tohtori on kehittänyt itsehoitoon perustuvan työstressirokotuksen. Menetelmä perustuu huippuosaajien tutkimukseen. Siitä on julkaistu Työstressirokotus-kirja, jossa on tiedot menetelmän soveltamiseen. **Menetelmän ydinohje on, että oman ajattelun ja toiminnan tutkiminen ja muuttaminen ovat täysin mahdollisia.** Luonnollisesti siihen tarvitaan lujaa päättäväisyyttä ja todellista halua muuttaa asioita. Stressirokotus on kolmivaiheinen: tilanteen uudelleen määrittely, ajattelu- ja toimintatapojen analysointi sekä opittujen keinojen vähittäinen soveltaminen.

Kaikille sopivaa yhtä stressinhallinnan keinoa ei tietenkään ole olemassa. Joku unohtaa työasiat liikkumalla, nauttimalla kulttuurista, löhöämällä, matkustamalla jne. Löytääkseen omaan arkeen sopivan tavan rentoutua on syytä kuulostella itseään ja kokeilla erilaisia keinoja.

Olenko stressaantunut?

Kysymykseen vastaaminen tuntuu helpolta. Käytännössä näin ei kuitenkaan aina ole. Jos stressi on jatkunut pitkään, niin asianosainen ei saata tiedostaa sitä itse ollenkaan, vaan tekee töitä entistä enemmän vapaa-ajat mukaan lukien. Tällöin lähimmäisten ja esimiehen tulisi puuttua asiaan ja ottaa se hienovaraisesti puheeksi. Työturvallisuuslaki velvoittaa työnantajaa huolehtimaan työntekijän turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Ensisijaisesti puuttuminen on asianosaisen terveyden kannalta tärkeää ja toissijaisesti muiden osalta "tartuntavaaran" ehkäisemistä.

Netistä löytyy monenlaisia enemmän ja vähemmän tieteellisiä testejä, joihin vastaamalla saa arvion stressitasostaan tai stressin hallinnan kyvyistään. Kokeilepa niitä vaikka puolileikillään.

Opettajana huomennakin?

Osana laajempaa *Opettajana huomennakin?* -seurantatutkimusta on viime vuoden lopulla valmistunut Jenni Ervastin väitöskirja (Helsingin yliopisto), jonka mukaan oppilaiden hyvinvointi koulussa heijastuu opettajien terveyteen. Itsestäänselvyys meidän mielestämme, mutta tutkimukseen kannattaa silti tutustua tarkemmin.

Talouden kiristyessä sekä oppilaiden että opettajien hyvinvointi on entistä enemmän uhattuna. Olisi tärkeää panna toimeen Ervastin ehdottamat toimenpiteet. Hänen mukaansa niitä voisivat olla esimerkiksi koulutus väkivaltatilanteissa toimimiseen ja kehittämishankkeet sekä oppilaiden että opettajien psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Perusopetuslinja onkin ansiokkaasti järjestänyt jo ja järjestää edelleen turvallisuuskoulutusta ja muille linjoille on myös suunnitteilla vastaavaa.

Kiire pois koulutyöstä

Uusien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden valmistelu on meneillään eri työryhmissä opetushallituksen johdolla. Opetusneuvos Irmeli Halinen on luvannut, että perusteiden uudistaminen pyrkii luomaan paremmat edellytykset kiireettömyydelle jäsentämällä ja karsimalla sisältöjä.

Jos perusteiden laadinnassa onnistutaan luvatulla tavalla, niin on äärettömän tärkeää, että kunta- ja koulukohtaisiin ei sitten v. 2015 sullota kunnianhimoisesti runsaasti lisää sisältöjä. Muistattehan sen! Siten voitte vaikuttaa suoraan tulevien vuosien omaan ja oppilaiden työhyvinvointiin.

Miksi kirjoitin aiheesta?

Työsuojeluvaltuutettuna olen kohdannut paljon hyvin stressaantuneita opettajia. Omakohtaistakin kokemusta stressistä on ja sen on aina kertonut vatsa, jos itse en ole itse tunnistanut. Monista eri syistä johtuen olen viime aikoina pysähtynyt miettimään, antavatko ihmiset itsestään liikaa työlle. Pysähdy sinäkin. Anna vähemmän ainakin ajallisesti, se on todennäköisesti parempi monelta ja monen kannalta!

EEVA TOPPARI
opettajien
työsuojeluvaltuutettu

Älkää ampuko viestintuojaa - HETI!

Koulurakennusten sisäilman laatua tutkittiin jo vuosina 1963–1969 laajassa VTT:n kenttäselvityksessä. Tuolloin havaittiin, että koulujen ilmanvaihto- ja lämmitysjärjestelmien käytössä ja kunnossa olevan puutteita, joita voitaisiin vähentää sekä asianmukaisen huollon että riittävän selväpiirteisten ja velvoittavien käyttöohjeiden avulla. Tuolloin siis lähes poikkeuksitta suomalaisten koulujen sisäilma oli ikkunatuuletuksen ja painovoimaisen ilmanvaihdon varassa. Itse muistan elävästi, kuinka istuin vuonna 1968 talvella päällysvaatteissa ja lapaset kädessä, kuin luokissa oli alimmillaan alle +10 C astetta pakkaskaudella.

Vuonna 1996 Helsingin Sanomat kirjoitti näyttävästi helsinkiläisten koulujen sisäilmaongelmista. Ongelma oli vilkkaan keskustelun aiheena mm. koska STM oli julkaissut tutkimuksen kosteusvaurioiden määrästä ja merkityksestä sairastavuuteen. Kuntaliiton tutkimuksessa samana vuonna arveltiin n. 3000 julkisen rakennuksen olevan sisäilman laadultaan huonoja ja niistä kouluja oli kolmannes.

OAJ teki 2012 keväällä laajan tutkimuksen, jossa mukana olleiden haastateltujen rehtoreiden ja päiväkodin johtajien ja työsuojeluvaltuutettujen mukaan n. 2000 koulua ja päiväkotia kärsii jonkinlaisista kosteus- ja sisäilmaongelmista. **Niiden korjaamisen arvellaan maksavan 3,7 miljardia euroa. Vuonna 2011 valtiovalta nosti Suomen koulujen sisäilmakorjausrahoitusta 100 %:lla: viidestä kymmeneen miljoonaan euroon!** Määräraha on vajaat kolme promillea todennäköisestä tarpeesta. Samana vuonna Helsinki korjautti koulurakennuksia n. 54 miljoonalla eurolla.

Mitä täällä oikein tapahtuu?

Miksi tilanne on näin huono? Samansuuntaisiin tuloksiin on päädytty mm. Kanadassa, Hollannissa, Ruotsissa ja Tanskassa. Asuinrakennuksia vaivaavat samankaltaiset ongelmat. Oleskelemme n. 60–80 % vuorokaudessa sisätiloissa ja siis sisäilmanlaadulla on merkitystä.

Joka vähänkin on lueskellut sosiaali- ja terveyshistoriaa, tietää että siinä missä 1920 luvun alussa 10 % syntyneistä kuoli ennen ensimmäistä syntymäpäivää Suomessa, meillä oli tunnetusti 1960 ja -70 luvuilla likipitäen maailman terveimmät lapset. Nykyisin allergiat, ja nimenomaan atooppiset (perinnöllinen ominaisuus) ovat kuitenkin lisääntyneet kaikkialla kehittyneissä maissa. Esim. heinänuha (T. Haahtela ja P. Sorsa 1999) oli 100 vuotta sitten harvinainen mutta nykyisin n. 15 %:lla nuorilla on tämä vaiva. Ympäristön saastuminen ja kemikalisoituminen ovat ainakin tosiasioita.

Meillä on kaikilla asuin- ja työympäristössämme maaleja, liimoja ja muita materiaaleja, joiden yhdisteille on määritelty (HTP -arvot) eli haitallisiksi tiedetyt pitoisuudet. **Ne eivät ole lääketiedettä vaan yhteiskuntapolitiikkaa. Poliittinen päätöksentekokoneisto (valtioneuvosto ja eduskunta tai ministeri) on päättänyt laista, asetuksesta tai antanut viranomaismääräyksen. Säädöksellä on laillistettu se taloudellinen ja sosiaalinen riski, joka otetaan kun hyväksytään jokin pitoisuus.** Kun puhutaan kosteusvauriomikrobeista ja niiden pitoisuudesta näytteessä, ei ole olemassa HTP -arvoa. Ei siis voida edes

spekuloida mikä määrä voitaisiin yhteiskunnallisesti hyväksyä. Meillähän mikrobeja on kaikkialla, 0 -tasoon ei voi päästä.

Lainsäädäntömme jättää ihmisiä väliinputoajiksi. Sisäilmaoireet ovat diffuuseja ja lääketieteen mukaan ei voida yksilön oireista päätellä rakennuksen sisäilman ominaisuuksia. Niin ollen lainsäädäntömme ja erityisesti vakuutusoikeus kampittavat pahasti sairastuneita. Immunoglobuliini -E -vasta-aineen löytyminen verestä vaatii, että on esittää esim. työpaikan rakenteista löytyvän juuri oikeaa mikrobilaatua. Näin on omalla työsuojeluvaltuutettu -urallani tapahtunut kerran. **Tosin ei ammattitaudin toteaminen johda siihen, että korvaukset kattaisivat mahdollisen heikentyneen työkyvyn aiheuttamat ansiomenetykset.** Ammattitaudin toteaminen päinvastoin saattaa johtaa siihen, että saman sairauden, esim. astman äityminen toistuvasti sellaiseksi, että on oltava pois työstä, voi jättää yksilön ilman palkkaturvaa sairauspoissaolon ajaksi.

Miksei täällä mitata, onko täällä terveellistä olla?

Puhdas sisäilma on mölytöntä, pölytöntä, hajutonta ja sopivan lämmintä. Mölyä, lämpötilaa ja pölyn määrää ja koostumusta on melko ongelmatonta tutkia. Ilmaan haihtuvien orgaanisten yhdisteiden, esim. liimojen ja tasoitteiden päästöjen (VOC) pitoisuuttakin voidaan mitata.

Mikrobien aineenvaihdunta-tuotteet, esim. toksiinit (myrkyt) ovat vaikeampi pala. Väliin niitä esiintyy ja ”terveeksi” todettu sisäilma voikin muutaman kuukauden kuluttua vaikkapa erityisen kostean kauden jälkeen olla huonoa. Jotta asia olisi vielä hankalampi, ulkona on sulan kelin aikana vielä monipuolisempi ja suurempi mikrobikanta. Myös niitä kosteusvauriomikrobeja.

Asiantuntijoiden mukaan monesti paras tapa on epäilyjen herätessä tutkia ns. riskirakenteita siis paikkoja, jotka voivat olla kosteita ja sopivan lämpöisiä mikrobien kasvualustoja. Opetusviraston moniammatillisessa sisäilmatyöryhmässä pyritään löytämään ratkaisuja yli 30 koulun sisäilmaa vaivaaviin ongelmiin.

Ongelmana on tietenkin määrärahojen (kaupunginvaltuusto) suunnittelijoiden ja rakentajien puute, väistötilojen puute ja ongelman vaikea, monisyinen luonne. Yhdessäkin koulussa on runsaasti ilmanpuhdistajia, jotka nekään eivät auta kaikkia ja samaan aikaan tutkijat ovat ymmällään, kun selkeää vikaa ei löydy. Ja niistä mittausmenetelmistä; niitä on toistakymmentä. Se viimeinenkin: Salkinoja – Salosen tutkijaryhmän toksiinitutkimus-menetelmä on tiettävästi vasta pilottivaiheessa ja ainakin 15 helsinkiläisen koulun kohdalla 2010 – 11 tapahtuneessa tutkimuksessa antoi sekavan kuvan. Korrelaatio toksiinin esiintymisen ja koulun kunnon suhteen oli vähäinen.

Voiko mitään tehdä

Korjausta odotellessa kannattaa kiinnittää huomiota siihen, mitä itse voi tehdä sisäilman hyväksi. On turha lisätä sisäilmaongelmaa esim. allergiakasvien ja sädesieniä kasvavien kukkaruukkujen avulla. Hiljattain tutkittiin helsinkiläisen ala-asteen kukkaruukut. Niissä eli ja kukoisti kymmenkunta home- ja sienisukua. Luokkaan ei kannata tuoda sohvia ja mattoja, jotka ovat pölypunkkien asuinsijoja.

Pitkät oppitunnit, kuten lukion 75 tai 90 min, lisäävät tuuletuksen tarvetta. Jos mahdollista materiaalit olisi kerättävä yhteisvarastoon, jotta luokissa olisi mahdollisimman vähän pölynkerääjiä. Ilmanvaihdon aukkoja ei saa peittää ja jos ilma on tunkkaista, olisi tutkittava hetimmiten onko tulo- tai poistoilmakanavassa vetoa (A4 -testi). **En siis väitä, että nämä ovat syylliset ongelmiin, älä siis ammu vielä.** Tarkistakaa kuitenkin onko teillä koulussa näitä tyypillisimpiä allergiakasveja (niitä sädesieniä kasvavissa kukkaruukuissa): limo- ja lyyraviikuna, jukkapalmu, pylvästyräkki, kiinanruusu, traakkipuu, pesäraunioinen, kirjovehka, vuoripalmu, saintpaulia, kodinonni.

KAARLO KONTRO
Opettajien työsuojeluvaltuutettu

Lähteitä: Allergia- ja astmaliitto, Hengitysliitto,
T. Haahtela ja P. Sorsa: *Kasviallergiat ja allergiakasvit*
1999 Kirjayhtymä oy Helsinki

Yhdessä oppimista, roolipelejä ja jotain ihan muuta – yhteysopettajien parhaat pedagogiset

OIVALLUKSET

HOAY:n yhteysopettajat kokoontuivat koulutus- ja vaikuttamisseminaariin Viking Line Mariellalle 1. – 3.3.2013. Luentojen ja päättäjien tapaamisten lisäksi oli aikaa tavata kollegoita ja vaihtaa kuulumisia. Rihvelin toimittajat puikkelehtivat iloisesti pulisevassa joukossa ja utelivat muutamilta yhteysopettajilta parasta pedagogista oivallusta.

VILLE SUMELLES, *musiikin aineenopettaja, luottamusmies, Töölön yhteiskoulu*
"Oppitunti on parhaimmillaan silloin, kun on selkeä suunta, jota kohti edetään yhdessä oppilaiden kanssa. Syntyy täydellinen flow, ja tunti menee johonkin aivan muualle, kuin alun perin olin suunnitellut."

Ville Sumellesta ilahduttaa, kun tunnilla syntyy hyvä meininki, joka vie oppimista eteenpäin.

TUULA REGINA, *luokanopettaja, Herttoniemen ala-aste*
"Koulussamme on montessoripainoitteinen opetussuunnitelma, joka näkyy koulun arjen rakenteissa siten, että opetus on jaettu kolmen vuoden kokonaisuuksiin – luontoon, kulttuuriin ja yhteiskuntaan – joihin on yhdistetty perinteisten oppiaineiden sisältöjä. Kokonaisuudet toistuvat kaikilla oppilaille kaksi kertaa ala-asteen aikana. Opettaminen on sekä työllistävää että mielenkiintoista, kun esimerkiksi valmiit oppimateriaalit eivät käy. Tällainen opetussuunnitelma on motivoiva!"

Kokonaisuuksista yksityiskohtiin etenevä, oppiaineisiin sitomaton opetus motivoi luokanopettaja Tuula Reginaa.

TUOMAS MÄKELÄ,
pitkän matematiikan aineenopettaja, luottamusmies, Munkkiniemen yhteiskoulu
”Mielestäni sillä, miten tehdään, ei ole väliä, kunhan koko ryhmä tekee yhdessä. Parasta on, kun oppilaat puhaltavat yhteen hiileen ja kaikki toimivat kohti samaa päämäärää. Opettajan tehtävä on esitellä päämäärä ja ohjata oppilaiden oppimista.”

Tuomas Mäkelä luottaa yhdessä oppimiseen.

IINA NURMELA,
luokanopettaja, luottamusmies, Helsingin eurooppalainen koulu
”Paras pedagoginen oivallukseni tänä vuonna on ollut roolipelien löytäminen. Olemme esimerkiksi opiskelleet luokan kanssa ihmisen biologiaa roolipelaamalla. Oppilaat ovat muodostaneet tutkimusryhmän, jonka jäsenet ovat edustaneet eri ammatteja. Ryhmän jäsenten tehtävänä on ollut miettiä erilaisia ääneen ja kuuloon liittyviä keksintöjä, joita on sitten esitelty rahoittajia näytteleville oppilaille ikään kuin tv-ohjelmassa Leijonan luola.”

Iina Nurmela innostaa oppimaan roolipelien avulla.

Kouluttautumisen ja vaikuttamisen lisäksi yhteysopettajilla oli mahdollisuus myös virkistäytymiseen. Tyhjät tuolit järjesti retken Sven-Harryn taidemuseoon, ja liikuntatoimikunta vei juoksusta innostuneet opettajat 15 kilometrin lenkille Djurdårdenille.

Yhteysopettajia ja hallituksen jäseniä lenkillä Tukholmassa

Teksti
EEVU KIVIMÄKI-SANDGREN
Kuvat
SALLA IIVANAINEN

ÄÄNEN AURINKO
valaisi kaamoksessa

”Aloitetaanpa asettumalla vahvaan mutta rentoon seisontaan. Selkä suoraan hartiat takana, polvet hieman koukussa. Pyöräyttäkää hartioita varovasti taaksepäin, jotta ne rentoutuvat. Pylly vartalon alla, vatsalihakset tukemassa asentoa, paino jalkaterien keskiosassa. Sitten lähdetään heiluttamaan molempia käsiä edestä taakse ja annamme hengityksen kulkea samalla vapaasti. Tämän alkulämmittelyn aikana on tarkoitus saada pulssi hieman koholleen ja veri kiertämään kunnolla kropassa. ”

Suuri osa opettajista kärsii ääniongelmista. Ääni saattaa väsyä kesken päivän niin, että jo alkuiltapäivästä työn mielekkyys kärsii. Palan tuntuminen kurkussa ja rykimisen tarve voivat häiritä keskittymistä opettamiseen. Pahimmillaan ääni käheytyy tai katoaa kokonaan. Seurauksena voi olla pitkä sairasloma täyshiljaisuudessa.

”Seuraavaksi otamme äänen mukaan harjoituksiin. Vaihdamme sivuttaiseen kiertoheiluriliikkeesseen ja jokaisella ulospuhalluksella päästämme äänen Sssss. Ssssss. Sssss. Sssss. Sssss….”

Äänenhuollon kurssilta voi saada työn lisäksi lisäpotkua vapaa-ajan karaokelaulamiseen.

Osa äänentuoton ongelmista voi johtua koulusta työympäristönä. Kosteusvauriot, homeet, pölyt ja huono ilmanvaihto rasittavat ja vaurioittavat äänihuulia siinä missä muutakin kehoa. Äänen kanssa voi olla ongelmia myös siksi, että aikuiset kadottavat tajun siitä, miten ääni syntyy. Lapsena äänentuottaminen ei ole vaikeaa – vastasyntyneestä leikki-ikäiseen lapsen äänentuotto on puhdasta ja suoraa. Onnellisena lapsi leikkii, päristää suutaan, nauraa heleästi, lallattelee ja lauleskelee. Surullisena, vihaisena ja pettyneenä, hän iskee kantapäät tiukasti maahan, puristaa pakarat yhteen, avaa suunsa – ja antaa tulla!

"Kun keho ja äänihuulet ovat nyt näin lämmitelty, voimme venytellä ennen siirtymistä varsinaisiin ääniharjoituksiin. Kun kurottelemme ylöspäin vuorokäsin, on tärkeää, että venytys tuntuu kyljissä ja alimmissa vatsalihaksissa. Ilman riittäviä ja elastisia vatsalihaksia on vaikea tuottaa suurta ääntä. Myös jalat on syytä venytellä hyvin, jotta kroppa pysyy oikeassa asennossa äänentuoton kannalta."

Hoay järjesti yhteistyössä Laulustudio All Voicen kanssa äänenhuollon kurssin opettajille. Peruskurssilla käytiin läpi äänentuottamisen ja –huoltamisen perustekniikoita. Opimme heittämään äänen kauaksi kehostamme, viisastuimme siitä, miksi opettajalla on syytä olla vettä juotavaksi päivän aikana, miksi vältellä tiettyjä ruoka- ja nautintoaineita ennen suuria äänellisiä haasteita. Saimme mukaamme päivittäisen harjoitusohjelman sekä monisteellisen puhtaan äänenkäytön kannalta hyvistä lauluista.

Jatkokurssin aikana kerrattiin opittua ja laajennettiin harjoitusten kavalkaadia. Kirsikkana kakun päälle jokainen sai henkilökohtaista ohjausta ja sopivia harjoitusvinkkejä juuri omaan äänenkäyttöönsä varttitunnin verran niin, että muut ryhmäläiset olivat yleisönä. Oli ihmeellistä huomata, mitä kaikkea jo tuona aikana pystyi opettamaan laulamisesta ja äänentuotosta motivoituneille kurssilaisille. Laulaja itsekin taisi hämmästyä oman äänensä luonnollisuudesta ja kantavuudesta.

SALLA IIVANAINEN

Kuvat
SALLA IIVANAINEN

päivän

KUVA

MIIKKA PAAJANEN

TEORIASTA KÄYTÄNTÖÖN

Jooseppi
ENNUSTELEE

TÄMÄ

on syväluotaava, Delfoi -tekniikalla toteutettu vuoden horoskooppi helsinkiläisille opettajille. Tähtikuvioiden asennot on otettu tarkasti huomioon Helsingin horisontista ja iteratiivisella aineiston käsittelyllä on aikaan saatu tarkka ennustus vuoden kulusta. Kuten kaikki tietänevät vaikuttavat tähtien asennot paitsi kohtaloihimme myös luonteeseemme.

Oinas 21.3. – 20.4.

Oinas on vuoden mittaan luotettava henkilö; hänen mukaansa voi työyhteisö jopa tarkistaa kellonsa sillä hän saapuu kuin nakutettu joka paikkaan 10 min myöhässä. Oinas saavuttaa vuoden aikana useimmat tavoitteensa ja kertoo mielellään opetusmetodeistaan muillekin, jopa väsymykseen saakka. Muutenkin oinaan vuosi kuluu hyvin keskustelevasti: erityisen hyvä hän on muodostamaan kantansa käsiteltäviin asioihin heti yhteisten kokousten jälkeen. Työ merkitsee vuoden mittaan paljon oinaalle, se on hänen ihailunsa kohde ja niin saattaa hän jopa tuntikausiksi pysähtyä ihailemaan kollegansa rivakkaa työntekoa.

Härkä 21.4. – 20.5.

Härän vuosi alkaa rauhallisesti eikä hän siis ehdi panna täytäntöön läheskään kaikkia suunnitelmiaan ja nauttii siksi työtovereidensa kunnioitusta ja on viisaan opettajan maineessa. Keväämmällä härästä kehkeytyy oikea lateraali ajattelija eikä kukaan oikein ota selvää hänen puheistaan. Kaikessa mihin hän rupeaa, on hän hyvin perusteellinen, niinpä oppilaat odottavat usein viikkokausiakin ennen kuin saavat kokeet korjattuina takaisin. Muodostettuaan lopulta mielipiteensä pedagogiikasta on härkäopettajaa mahdoton saada mukaan uuden suunnittelutyöhön, koska se olisi vain YT -ajan tuhlausta.

Kaksoset 21.5.–21.6.

Kaksoset ovat tiimiopettajia, he löytävät helposti samanmieliset ja yhdessä he onnistuvat junttaamaan monia ajatuksiaan koulun käytännöiksi. He ovat kaikessa parasta A -ryhmää. Jopa eksyessään rötösten poluille ovat he eniten poliisia kiinnostavia ihmisiä. Heille onnea tuottaa vuoden mittaan eniten hyväuskoinen mutta huonomuistinen sukulainen, jolta he voivat tarvittaessa vipata rahaa. Vuoden mittaan kaksoset onnistuvat keräämään

nurkkiinsa melkoisen varallisuuden naapureilta lainattuja työkaluja ja muuta tarpeistoa.

Rapu 22.6.–22.7.

Rapu on vähäpuheinen, mitä yleisesti pidetään opettajayhteisössä harkitsevaisuuden merkkinä. Harkintansa tuloksena hän sanoo syksymmällä jälkikäteen, että tehty päätös oli harkitsematon, mitä mieltä hän olikin itse jo alun alkaen. Rapu osallistuisi mielellään johtoryhmän työskentelyyn mutta on aina kysyttäessä kieltäytynyt, koska vastustaa kaikkea pyrkyryyttä. Mielellään hän kuitenkin kommentoi johtoryhmän suunnitelmia yhteisissä kokouksissa. Ravulle onnea tuottava esine on jalokivi, se tuottaa menestystä etenkin panttilainaamossa.

Leijona 23.7.–22.8.

Leijona on syksyn aikana hyvin rohkea, erityisesti otettuaan lasillisen liikaa. Tätä hän kuitenkin joutuu katumaan sillä pikkujoulussa takana seissyt rehtori ei ole mielestään ollenkaan onneton hipsukka. Leijonan iloinen hersyvä huumori ja nauru kantautuvat kaikkialle, erityisesti talvella, kun jollekin toiselle on sattunut jotain kommellusta. Leijona on vuoden mittaan hyvin eläinrakas; erityisesti hän pitää riimihärästä, luumupossusta ja viinikukosta. Leijonassa on paljon johtaja-ainesta, mitä kuitenkaan ei ole havaittu hänen turhaan pyrittyään useisiin rehtorin virkoihin.

Neitsyt 23.8.-22.9.

Neitsyeen vuosi alkaa ihmisiä vältellen. Erityisesti neitsyt joutuu varomaan velkojiaan ja veroviranomaista. Neitsytopettaja on hyvin luotettava ja suurella varmuudella hänelle aamulla uskottu salaisuus onkin koko opettajakunnan tiedossa ruokavälkkään mennessä. Opettajana neitsyt on perusteellinen, järjestelmällinen myönteinen, avulias, osaava kehittäjä, kehityskykyinen innovaattori ja yhteistyökykyinen osaaja etenkin ollessaan työhaastattelussa tai kehityskeskustelussa.

Vaaka 23.9.-23.10.

Vaaka aloittaa syksyn epävakaasti mutta saa lukujärjestyksensä syyslomaan mennessä balanssiin ja onnistuu sittemmin olemaan yleensä ajoissa oikeassa luokassa. Vaaka on persoonallisuudeltaan antelias, minkä kollegat huomaavatkin heti syksyn alussa, antaahan hän mielellään välitunti- ja ruokalavalvontansa toisten hoidettavaksi. Vaaka on helppo saada innostumaan pedagogisista uudistuksista, mikä kumminkin lakkaa hyvin nopeasti, kun hänen halutaan mukaan työryhmään. Kaikki pitävät vaakaa kaikin puolin mukavana kollegana, kallistuuhan hän aina keskustelijan kanssa samalle kannalla.

Skorpioni 24.10.-22.11.

Skorpioni ei mielestään ole lainkaan puheissaan niin myrkyllinen kuin hänen lähimmäisensä ovat valmiita todistamaan. Skorpioniopettajalla on koko vuoden äärimmäisen hyvä muisti ja helposti kykeneekin hän kaivamaan esiin toisille sattuneita vuosien takaisia epäonnistumisia. Skorpioni on ketterä käänteissään ja selvittää älykkyydellään ja kaunopuheisuudellaan kaikki ne työssään kohtaamansa kahnaukset, joihin muut opettajakunnan jäsenet eivät koskaan olisi joutuneet. Skorpionille myrkkyä on tiimityöskentely ja yhteistyö, koska ne soveltuvat huonosti hänen pitkälle kehitettyyn käsi oven kahvalla -suunnitteluunsa.

Jousimies 23.11.-22.12.

Jousimies hakee koko vuoden sitä veikkauksen täysosumaa. Muutoinkin on hän urheilullinen ja opettaessaan liikuntaa kertoo hän monista urheilusuorituksestaan, joita valitettavasti ei ole sattunut kukaan dokumentoimaan. Opettajana jousimies on luottavainen ja häntä on helppo vetää höplästä, mikä onkin kaikkien oppilaiden tiedossa ja onkin hän niin ollen toivottu luokanvalvoja. Jousimiehelle onnea tuottava esine on luottokortti tai puhelin, jolla illan pikkutunteina voi hankkia pikavipin koko seurueen riemuksi.

Kauris 23.12-21.1

Kauris on luonteeltaan kiltti ja kuuliainen ja osaa selittää asiat parhain päin etenkin jäädessään kesälomalla kiinni liikennevalvonnassa katsastamattomalla serkkupojan kaiman ajoneuvolla. Kauris haluaa pedagogina tehdä työyhteisössään hyvää. Erityisesti hän on kiinnostunut kaikista sellaisista projekteista, joissa hän jää saamapuolelle. Kauris on hyvin taiteellinen mutta ollessaan samalla perusteellinen eivät hänen hienoimmat ajatukset pääse koskaan toteutukseen asti ja jäävät näin ollen piiloon. Niinpä kauriin on tyydyttävä kertomaan opettajakollegoilleen työnajan ulkopuolisista syvällisen taiteellisista harrastuksistaan.

Vesimies 21.1. 19.2.

Vesimiehen on varottava vuoden aikana erityisesti juhlapyhiä ja niiden jälkeisiä työpäiviä ettei lotraaminen jatku liian pitkään. Ilopillerinä vesimies valtaa opettajahuoneen sohvan ja pitää siellä hoviaan ja heittelee sieltä iloisia kommentteja kollegoilleen. Vesimiestä on vaikea saada työryhmässä tavoitteen suuntaisen työntekoon, koska pilke silmäkulmassa hänen ajatuksensa vaeltavat pitkin tutkimattomia teitä. Opettajana hän on hyvin suosittu, koska useinkaan hän ei huulenheitoltaan muista tarkasti OPS:ia ja pedagogisia tavoitteita. Vesimies -opettajan saa takuuvarmasti pysymään hyvällä tuulella puhumalla lähinnä hänestä itsestään.

Kalat 20.2.-20.3.

Kalat ovat asiantuntijoita alallaan ja tietävät, että heidän edustamalleen aineelle varattu tuntimäärä on alimitoitettu ja opetusvelvollisuus taasen aivan katossa. Kalat osoittautuvat vuoden mittaan pohdiskelijoiksi ja yleisesti onkin tiedossa, että heidän kanssaan keskustellessa vastuu on kuulijalla. Kalat viihtyvät ryhmissä, joissa ovatkin valmiita pulputtamaan kaikenlaista toisilta kuultua yleiseen tietoisuuteen. Nämä jutut saavat yleensä muutkin haukkomaan henkeä. Työyhteisössä kalat selviytyvät mainiosti ja uivat aina enemmistön kanssa samaan suuntaan ja ovat näin ollen yleisesti arvostettuja opettajia.

Leikillisin
mielin
kohti
uutta,
toivoo

J
O
O
S
E
P
P
I

HYVÄÄ OPPIMISTA EDISTÄMÄSSÄ

– länsimaisen pedagogisen ajattelun kehityslinjoja

Pedagogiikka on tieteenala, joka pyrkii edistämään hyvää oppimista. Käytännön opetustyössä pedagogiset ratkaisut voivat ilmetä esimerkiksi erilaisten oppimisympäristöjen, -välineiden tai työtapojen käyttönä: lintujen elintapoja voidaan oppia metsäretkellä ja puunilaissotien käänteitä roolipelaamalla, satujen perusrakenteita voi tutkia tekemällä iPadilla animaatioita. Käytännön opetustyön taustalla vaikuttava tieteellinen pedagogiikka on kuitenkin, kuten sosiologi Emile Durkheim on määritellyt, teoreettista. Se sisältää erilaisia ajatuksia siitä, mihin hyvä oppiminen perustuu ja millaisessa ympäristössä hyvää oppimista tapahtuu.

Monet pedagogiset ratkaisut, joihin suomalainenkin koulujärjestelmä nykyisin perustuu, ovat lähtöisin jo menneiden vuosisatojen pedagogien kynästä. Pedagogiikka lienee alkanut kehittyä länsimaissa jo silloin, kun Sokrates keräsi oppilaansa sypressipuun alle ja alkoi esittää näille kysymyksiä. Erityisen merkittäväksi pedagogiikan kehittäminen muotoutui kuitenkin siinä vaiheessa, kun tuli yhä tärkeämmäksi kasvattaa ja kouluttaa myös muuta kuin etuoikeutettua väestöä.

Kaikkien koulu

Keskiajalle asti koulu oli valjastettu kirkon palvelukseen; se koulutti kansalla vieraalla kielellä, latinaksi, itselleen työvoimaa eikä hionut taitoja, joita muilla elämänaloilla tarvittiin. Vain harvoilla ja valituilla oli mahdollisuus saada oppia. Ensimmäisiä koulutusta kaikille vaatineita oli Johan Amos Comenius (1592–1670), joka piti kasvatusta yleisinhimillisenä tehtävänä, jopa velvollisuutena. Comeniuksen ajatus oli, että ilman kasvatusta ihminen ei kasva ihmiseksi.

Comenius suunnitteli neliportaisen koulujärjestelmän, joka alkoi varhaislapsuuden kotikoulusta ja päättyi korkeakouluopintoihin 24-vuotiaana. Comeniuksen ”varhaiskasvatussuunnitelmaan” kuului, että ennen varsinaista kouluikää kotona tuli opettaa lukemisen ja kirjoittamisen alkeet sekä alkeita valo-opista, historiasta, tähtitieteestä, aritmetiikasta ja geometriasta. Kaikille tarkoitettua koulua Comenius ajatteli käytävän 6–12-vuotiaana omalla äidinkielellä. Nelituntinen koulupäivä jakaantui aamupäivään, jolloin kehitettiin älyä ja muistia, ja iltapäivään, jolloin kertailtiin ja syvennettiin jo

elinikäinen oppiminen

dialektiikka

tuntisuunnitelma

retoriikka

opetettua. Koulun oppiaineina oli muun muassa Raamatun kertomuksia, kotitaloutta ja siveysoppia. Noin 12-vuotiaasta ”henkisen työn tekijät” alkoivat opiskella latinaksi kieliä ja kielioppia, retoriikkaa, dialektiikkaa, historiaa ja matematiikkaa. Vain kaikkein lahjakkaimpien Comenius arveli jatkavan opintojaan korkeakoulussa ja päättävän ne noin 24-vuotiaana.

Comeniuksen pedagogiikka on luonnehdittu ”parantamisen pedagogiikaksi” ja sen on sanottu olleen omana aikanaan täyttä utopiaa. Comeniuksen ajattelu kuitenkin asetti suunnan, jota länsimainen kasvatus on sittemmin laajasti tavoitellut, saavuttanut ja osaltaan muokannut yhä paremmaksi.

Lapsen ehdoilla, itse kokeilemalla

Jean Jacques Rousseau (1712–1778) oli puolestaan ensimmäisiä ajattelijoita, joka korosti lapsen luonnollisen kehitysrytmin seuraamista kasvatuksessa sekä kasvatuksen yksilöllisiä tarpeita. Rousseau piti tärkeänä, että lapselle ei esitetä valmiita vastauksia vaan että hänet ohjataan itse löytämään ratkaisu kohtaamiinsa ongelmiin.

Jotkin Rousseaun ajatuksista ovat nykynäkökulmasta vähintäänkin mielenkiintoisia – hän muun muassa olisi kieltänyt kirjat kaikilta alle 12-vuotiailta – mutta esimerkiksi Rousseaun käsitys rangaistusten mielekkyydestä on kuin poimittu viime viikkojen opettajien oikeuksia ja velvollisuuksia koskevasta keskustelusta. Rousseaun mukaan lasta ei tule erikseen rangaista huolimattomuudesta tai hölmöistä teoista, vaan hänen on saatava kokea tekojensa seuraukset, esimerkiksi huoneen kylmeneminen ikkunan rikkomisen seurauksena. Aivan samoin sanankäänteinhän Suomessakin pohditaan, olisiko sittenkin pedagogisempaa kirjoituttaa tupakoinnista kiinni jääneellä nuorella tutkielma tupakoinnin terveyshaitoista, kuin rangaista häntä jälki-istunnolla.

Elinikäisen oppimisen puolesta

Vaatimuksen elinikäisestä oppimisesta esitti ensimmäisenä Friedrich Hegel (1770–1831). Hegelille kyseessä on nimenomaan vaatimus, vaikka nykyään elinikäinen oppiminen kai käsitetään enimmäkseen oikeudeksi. Päinvastoin kuin Rousseau Hegel ei uskonut ihmisen luontaiseen haluun oppia vaan katsoi, että ainoastaan muodollisen koulun kautta ihmisellä on mahdollisuus tulla täysvaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Hegelille leikki ei kuulunut kouluun, vaan koulun tuli työn ja pakon kautta osoittaa lapselle, että luontaisesta laiskuudestaan huolimatta tämä haluaa itsenäistyä ja tulla aikuiseksi. Elinikäisen oppimisen vaatimuksella Hegel painotti, että koulun tehtävä ei kuitenkaan ole ainoastaan kasvattaa lapsia yhteiskunnan tarpeisiin, vaan koulun tulee myös antaa lapsille kyky ajatella tavalla, joka ylittää yhteiskunnan tarpeet.

Orientaatio, motivointi, tavoitteet, arviointi

Jokainen opetusharjoittelunsa käynyt muistaa, miten tuntisuunnitelmat piti laatia lähes minuutin tarkkuudella. Aloitettiin orientoimalla aiheeseen, jatkettiin motivoinnilla, edettiin tavoitteiden mukaisesti ja lopuksi arvioitiin sekä omaa että oppilaiden onnistumista. Ensimmäiset systemaattiset ohjeet oppitunnin rakenteesta antoi Johann Friedrich Herbart (1776 – 1841). Niistä tuli suosittu opetuksen järjestämisen tapa pitkäksi aikaa, ja onpa nykyaikaisen opetusharjoittelun tuntisuunnitelmien pohjissakin aistittavissa niistä kaikuja.

Herbartin ohjeissa opetuksen tuli edetä neljää ”astetta” noudattaen: ensinnäkin tuli olla selkeä ja tarkastella opittavaa asiaa kiireettä ja rauhallisesti, sitten opittava asia tuli liittää assosiaation avulla aiempiin tietoihin ja sen jälkeen tarkastella asian loogisia yhteyksiä ja lopuksi soveltaa opittua uusiin asioihin. Vaikka Herbartia voikin kritisoida kaavamaisuudesta, on hänen

vuorovaikutus

tiedon rakentaminen

mahdollisuus

toimia

projektioppiminen

maailmassa

ohjeissaan jo jotain varsin nykyaikaista, jopa konstruktivista. Korostavathan ne voimakkaasti uusien asioiden kiinnittymistä jo olemassa oleviin tietorakenteisiin.

Yhdessä tekemällä

Koulua kuulee usein nykyäänkin kritisoitavan siitä, että se elää omaa elämäänsä irrallaan muusta yhteiskunnasta. Koulu ei valmenna työelämään, koska koulussa ongelmia ratkotaan yksin hiljaisuuden vallitessa ja ilmiöt pirstotaan erillisten oppiaineiden osaksi. Kuitenkin jo 1900-luvun alkupuolella yhdysvaltalainen John Dewey (1859–1952) painotti spontaanin yhdessä tekemisen ja projektioppimisen merkitystä.

Deweyn ihannekoulussa oppilaat pannaan oppimaan yhdessä tekemällä ja erillisten oppiaineiden pänttäämisen sijasta asioita lähestytään projektien kautta. Keskeistä Deweylle oli, että ulkoa opitun tiedon sijasta tärkeää olisi oppia, miten tietoa haetaan ja tuotetaan yhdessä. Deweyn ajatusten leviämisen esteenä oli ehkä se, että hän uudenlaista koulua kehittäessään kiinnittyi liiaksi menneeseen agraariyhteiskuntaan. Dewey nimittäin katsoi, että maatalousyhteiskunnassa oppiminen oli tapahtunut luonnollisesti kodin piirissä, ja hän pyrki tuomaan samankaltaista oppimisympäristöä myös teollistuneen ajan koulun käytänteisiin.

Konstruktivismia!

Merkittävimmin nykyaikaisten opetussuunnitelmien, oppimisympäristöjen ja arvioinnin kehittämisen muotoihin ovat vaikuttaneet Jean Piaget (1896–1980) ja Lev Vygotsky (1896–1934), joiden työn pohjalle vallalla oleva konstruktivistinen oppimiskäsitys perustuu. Konstruktivismin mukaan oppiminen on tiedon rakentamista ja oppimista syntyy, kun oppija aktiivisesti yhdistää uusia tietoja vanhoihin tietorakennelmiinsa.

Piaget'n tutkimukset ovat pohjana muun muassa sille, että nykyaikainen koulu korostaa oppijoiden omaa toimintaa; Piaget'n mukaan nimittäin toiminnan päämäärät vaikuttavat siihen, mitä asioita ihminen panee ympäristöstään merkille ja millaisina hän ne kokee. On siis tärkeää, että oppija on itse aktiivisena toimijana oppimistilanteessa eikä ainoastaan käsittele toisten hänelle tarjoamaa tietoa. Niinpä esimerkiksi sadun perusrakenteen saattaa havaita paremmin silloin, kun tekee iPadillaan animaatioita saduista kuin lukiessaan aihetta käsittelevää teoreettista artikkelia. Myös yhteistoiminnallisen oppimisen suosio perustuu Piaget'n havaintoon siitä, että vertaisryhmässä toimiminen käynnistää oppijoissa kognitiivisia ristiriitoja, jotka pyritään tasapainottamaan oppimalla uusia asioita.

Vygotskylta puolestaan on lähtöisin oppimistilanteiden vuorovaikutuksellisuus. Vygotskyn mukaan oppimista ei voi tapahtua ilman vuorovaikutusta, sillä ennen kuin kulttuurissa ilmenevät tiedot, taidot ja sosiaaliset tavat voivat siirtyä oppijan yksilöllisiksi ominaisuuksiksi, niiden täytyy ilmetä oppijan ja opettajan välisenä vuorovaikutuksena. Opettajan rooli ohjaajana puolestaan korostuu Vygotskyn käyttämässä lähikehityksen vyöhyke -käsitteessä, jolla viitataan tilanteeseen, jossa lapsi pystyy yhdessä aikuisen kanssa ratkaisemaan paljon vaativampia ongelmia kuin itsenäisesti.

Tulevaisuuden pedagogiikkaa

Koulu ei ole koskaan valmis eikä mikään pedagogiikka täydellinen. Pedagogiikan historian kehityslinjoja tarkasteltaessa onkin syytä kääntää katse myös tulevaan. Onko koulu vieläkään tavoittanut Comeniuksen asettaman tavoitteen siitä, että se olisi kaikkien koulu? Esimerkiksi koulutuksen periytyvyys ja koulujen eriarvoistuminen huolestuttavat tänäkin päivänä.

Filosofi Pierre Bourdieu (1930–2002) onkin sanonut, että vaikka näennäisesti koulutus on

1900-luvulla tasa-arvoistunut – sukuvaakunaa vilkuttamalla ei enää pääse automaattisesti parhaimpiin kouluihin tai työtehtäviin – koulujärjestelmä edelleen ylläpitää sosiaalista eriarvoisuutta palkitsemalla niitä, joiden kodin kulttuuri vastaa koulun kulttuuria, ja syrjimällä niitä, joiden sosiaalinen tausta ei anna mahdollisuuksia panostaa koulutukseen.

Bourdieun mukaan ihmisen kasvatuksessaan omaksuma tapa ajatella ja toimia sekä vallitsevia sosiaalisia käytäntöjä ylläpitävä koulujärjestelmä rajoittavat ihmisen mahdollisuuksia toimia maailmassa. Tämä johtaa koulutuksen periytymiseen ja koulujen eriarvoistumiseen. Bourdieu kuitenkin myös korostaa, että ihmisillä on mahdollisuus rikkoa omaksuttujen ajattelutapojen rajoja.

Ehkäpä seuraavaa isoa pedagogista oivallusta etsitään jostain näiltä suunnilta. Pyrkimys edistää hyvää oppimista jatkuu.

Teksti:
EEVU KIVIMÄKI-SANDGREN

Kirjoituksen lähteenä on käytetty Risto Rinteen, Joel Kivirauman ja Erno Lehtisen teosta *Johdatus kasvatustieteisiin*. WSOY. 2004.

Muutos vaatii tahdon kasvattamista

Muotopiirustusta, eurytmiaa –mitä siellä STEINERKOULUSSA oikein puuhastellaan?

Lokakuussa 2012 julkaistiin Saksassa laaja empiirinen tutkimus *Bildungserfahrungen an Waldorfschulen: Empirische Studie zu Schulqualität und Lernerfahrungen*. Tutkimuksen kohteena oli yli 800 steinerkouluoppilaan kokemukset kouluviihtyvyydestä sekä koulun ja opetuksen laadusta. Vastaavia tutkimuksia on teetetty muissakin vaihtoehtopedagogisissa ja yleisen pedagogiikan kouluissa. Päävastuu tutkimuksista on OECD:n Andreas Schleicherilla, joka on ollut vastuussa myös PISA-vertailuista.

Jos Suomen PISA-tulokset ovat mairittelevia, antaa tämä tutkimus varsin mairittelevan kuvan Waldorf- eli steinerkoulujen kouluviihtyvyydestä. Väittämän ”koulussa oppiminen tekee minut iloiseksi” kanssa oli samaa mieltä 79,4 % prosenttia steinerkoulun oppilaista, kun vastaava luku yleisen koulun puolella oli 67,2 %. Väittämää ”se, mitä tunneilla teemme, on mielenkiintoista” tuki 78,6 % steinerkoululaisista ja 54,5 % yleisen koulun oppilaista. Väittämän ”opettaja on kiinnostunut jokaisen oppilaan edistymisestä” ero oli vieläkin merkittävämpi: 64,8 % ja 30,5 %.

Yksi steinerpedagogiikan vahvoista puolista on avoin, johdonmukainen ja kattava ihmiskuva. Vuoden 2016 opetussuunnitelman perusteiden luonnoksissa puhutaan kyllä oppimisen ilosta ja tunnetaidoista, mutta on hyvin vaikea löytää selkeää ihmiskuvaa. Ihmiskuva on kuitenkin väistämättä opetus- ja kasvatustyön taustalla.

Haastateltuani opetussuunnitelmatyön rakenne- ja tavoitetyöryhmän puheenjohtaja Jarno Paalasmaata tulin siihen tulokseen, että työryhmissäkin ihmiskuva on esillä, mutta sitä on turha etsiä opetussuunnitelman perusteista. Perusteet ovat normatiivisia, joten ihmiskuvan yksiselitteinen kirjaaminen aiheuttaisi mahdottoman ideologisen ja poliittisen väännön.

Steinerpuolella ihmiskuvasta puhuminen alkaa jo koulun alkua edeltävissä tapaamisissa, jotta vanhemmille jäisi aikaa harkita, onko steinerkoulu oikea paikka heidän lapselleen. Tulevia steinervanhempia kehotetaan myös tutustumaan alan kirjallisuuteen, ettei esimerkiksi alaluokkien läksyjen vähyys tulisi yllätyksenä. Monen kokemus onkin, että steinerkoulu lähtee tiedollisella puolella käyntiin paljon rauhallisemmin kuin peruskoulu ja tilanne tasoittuu vasta kolmannen vuosiluokan tienoilla. Esimerkiksi lukemaan oppimista ei kiirehditä, joten ensimmäisten luokkien aikana siirtyminen peruskoulun puolelle voi olla haastavaa. Tästä saattaakin olla peräisin käsitys ”ettei steinerkoulussa opi mitään”. Ylioppilaskirjoitusten tulosvertailuissa steinerkoulut sijoittuvat kuitenkin hyvin, vaikka onkin aiheellista pohtia, kertovatko tulokset mitään oleellista opetuksesta tai oppimisesta.

Steinerpedagogisen ihmiskuvan taustalla

on antroposofinen näkemys, jota ei kuitenkaan opeteta steinerkouluissa. Vapaus on pedagogiikan keskeinen arvo, joten pyritään välttämään dogmaattisuutta. Ihmisen kehitys nähdään kokonaisvaltaisena tahdon, tunteen ja ajattelun kasvuprosessina. Tahdon alue on käsitteenä vaikea mutta ongelmana todellinen esimerkiksi silloin, kun yläluokkalaiset eivät halua mennä ulos välitunnille. Tahdon alueen kehittämiseen on steinerpedagogiikassa selkeät ja johdonmukaiset metodit, jotka parhaimmillaan tuottavat suorastaan hämmästyttävää satoa. Jäin kerran koululla käydessäni suu auki tuijottamaan häikäiseviä historianvihkoja, joihin oppilas oli vetänyt jokaisen kirjaimen musteella ja kuvittanut sivut puuväreillä ja vahaväriliiduilla. Seuraavana työpäivänä päädyinkin sitten vakavasti harkitsemaan omaa marginaalinvetopedagogiikkaani uudelleen.

Toinen steinerpedagogiikan vahvuuksista on johdonmukainen ja kaikki oppiaineet läpäisevä ikäkausipedagogiikka, joka perustuu taustalla olevaan ihmiskuvaan ja muodostaa koko kouluuran kattavan jatkumon. Eri ikäkausiin kuuluu herkkyyskausia, jotka huomioidaan opetuksessa. Kasvuun ja oppimiseen vaadittavaa voimaa tarvitaan ikäkauteen kuuluviin asioihin, joten keskitytään niihin. Ylemmille luokille soveltuvien sisältöjen ja metodien esittäminen liian varhain koetaan kehityksen kannalta suorastaan haitalliseksi. Esimerkiksi liiallinen syy-seuraussuhteiden pohtiminen alaluokilla saattaa kuluttaa tunnetaitojen oppimiseen tarvittavaa energiaa. Vastaavasti turha älyllistäminen jo ennen kouluikää voi vaikuttaa lapsen motoriseen kehitykseen ja näyttäytyä myöhemmällä iällä jopa objektiivisen ajattelun puutteina. Itsereflektion vaatimus taas tuntuu kohtuuttomalta, jos oppilaan itsetajunta ei ole siihen vielä kypsynyt. Opettajan kerronta ja esikuvallisuus lähiopetuksessa nähdään alakouluikäisen kehityksen kannalta niin keskeisiksi, että niiden korvaamiseksi virtuaalisella oppimisympäristöllä on oltava vahvat, pedagogisesti kestävät perusteet.

Steinerkouluissa erilaisten lasten temperamentit pyritään huomioimaan homeopatiasta tutulla ”samaa samalle”-ajattelutavalla. Vilkasta lasta ei hevin istuteta luokan rauhallisimman oppilaan viereen. Lääketieteessä samankaltaisia havaintoja on saatu ylivilkkaiden lasten lääkityksessä, kun piristävät lääkkeet ovat tehonneet rauhoittavia paremmin.

Mielenkiintoinen steinerpedagoginen näkemys on elävän ja kuolleen tiedon ero. Kuollut tieto on täsmällisiä määritelmiä, joita opetellaan usein ulkoa. Omalta koulu-uraltani tulee mieleen alakoulun maantieteen numeeriset tietolaatikot sellaisista Euroopan maista, joita ei ole enää olemassa. Elävä tieto taas on asioiden omakohtaista tarkastelemista ja luonnehtimista monin eri tavoin. Pyritään siihen, että omaksuttu tieto voi muuttua ihmisen kasvaessa ja kehittyessä. Steinerkoulussa tutustutaankin maailmaan ja sen ilmiöihin määritelmien sijasta erilaisten laatujen ja luonnehdintojen kautta. Liikutaan paljon ulkona ja oppimisen tukena käytetään rytmiikkaa, loruja ja liikunnallisia leikkejä, ettei ainoastaan pään alue (ajattelu) vaan koko keho aktivoituisi oppimisprosessiin. Toistuvat rytmit ja rutiinit sekä sadut ja elävä kerronta kehittävät tahtoa ja tunnetta.

Steinerkoulu on oppimiskäsitykseltään varsin humanistinen, maailmaankin tutustutaan ihmisen kautta. Luonnontieteissä ilmiöitä havainnoidaan monipuolisesti kaikin aistein. Steinerpedagogiikassa perinteisten aistien lisäksi puhutaan esimerkiksi tasapaino-, liike- ja lämpöaistista. Lisäksi koulun tuntikehykseen kuuluu jonkin verran oppiaineita, joita muissa kouluissa ei opeteta. Muotopiirustuksessa oppilaat kehittävät vapaalla kädellä silmän ja käden koordinaatiota sekä saavat motorisia valmiuksia kirjainten ja numeroiden tuottamiseen. Muotopiirustus muuntuu myöhemmin geometriaksi. Eurytmia taas on äänteiden, sävelten, puheen ja merkitysten ilmaisua kehollisesti, liikkeillä ja asennoilla. Alaluokkien eurytmia on usein leikkien, satujen ja lorujen liikunnallista ilmaisua; ylemmillä luokilla kokonaisia runoja tai sävellyksiä voi ilmaista modernia tanssia muistuttavalla tavalla. Koulussa eurytmian painopiste on näyttämötaiteen sijasta kuitenkin pedagogiikassa.

Tieto- ja viestintätekniikan käyttö on steinerkouluille polttava kysymys, eikä sen liittämisestä pedagogiikkaan tunnu vielä olevan yhtenäistä näkemystä. Toisaalta steinerkoulun tulisi pysyä ajan hengessä; toisaalta oppilaiden halutaan tutustuvan rauhassa reaalimaailmaan ennen virtuaalista. TVT:n käyttö varhaisessa vaiheessa ei oikein istu ihmiskuvaan, mutta yläkouluikäiselle sitä haluttaisiin tuoda ikäkauteen soveltuvalla tavalla.

Steinerkoulun oppilas tutustuu maailmaan konkretian ja luonnonmateriaalien kautta. Koulussa vältetään liian valmista tai pitkälle prosessoitua materiaalia, ideaalitilanteessa tämä kos-

kee myös ruokailua. Oppimateriaalit tuotetaan suurelta osin itse, aluksi opettajan mallin mukaan, portfoliomaisena vihkotyöskentelynä. Vihkot ovat ruuduttomia, suurikokoisia ja paksusta, mahdollisimman laadukkaasta paperista tehtyjä. Vahaliitujen, puuvärien ja musteen käyttö lyijykynän sijasta liittyy ymmärtääkseni tahdon ja tunteen alueiden kehittämiseen. Liidun käyttö vaatii tahdonponnistusta ja värillisyys koskettaa tunteen aluetta laajemmin kuin harmaan sävyt. Tunnetaitojen kehityksessä taiteen merkitys onkin steinerkoulussa hyvin keskeisellä sijalla.

Moni on kysynyt, miksi peruskoulussa työskentelevä opettajapariskunta laittaa lapsensa steinerkouluun. Onko peruskoulussa jotain vikaa? Mielestäni sekä peruskoulu että vaihtoehtopedagoginen koulu voi olla lapselle oikein hyvä tai huono vaihtoehto. Valinnan taustalla oli vahva intuitio, että esikoisellemme ei niinkään sopisi kilpailua ja kvantitatiivista arviointia kuin tunnetta, taidetta ja ainutlaatuisuutta vaaliva ympäristö. Steinerkoulua puoltaa myös kahdeksanvuotinen suhde omaan opettajaan ja luokkayhteisöön sekä varhain alkava vieraiden kielten opetus. Musiikin oleellinen rooli alaluokilla on ollut myönteinen yllätys. Esikoisemme vanavedessä muutkin kolme lastamme ovat siirtyneet steinerpuolelle ja toistaiseksi kokemuksemme ovat vahvasti plussan puolella. Steinerkoulu vaatii vanhemmilta paljon, mutta tilaisuuksissa saavutetaan joskus ainutlaatuinen ilmapiiri, jonka voi aistia jo kouluun tai luokkahuoneeseen astuessa. Häivähdys antiikin ihanteita: pyrkimystä hyvyyteen, kauneuteen ja totuuteen. Tietynlainen rauha, jossa jokin muu kuin oppikirjan viimeiselle sivulle ehtiminen on tärkeää.

Risto Korkeamäki

Risto Korkeamäki on filosofian maisteri, joka on toiminut kymmenen vuotta Espoossa luokanopettajana, englannin aineenopettajana ja musiikkiluokanopettajana. Hän on suorittanut pitkinä sivuaineina luokanopettajan monialaiset opinnot sekä englannin aineenopettajan tutkinnon. Hän saa loppukeväästä valmiiksi steinerpedagogiikan kaksivuotiset yleisopinnot työn ohessa.

Pedagogista kehittämistyötä FREINETKOULUSSA

Suomessa on kaksi freinetkoulua: kunnallinen Strömbergin koulu Helsingissä ja yksityinen Freinet-koulu Raumalla. Molemmat ovat toimineet jo yli kymmenen vuotta. Mikä on toiminut ja mitä haasteita on ollut, entä tulevaisuuden näkymät?

Freinetin pedagogisessa ajattelussa lähdetään siitä, mitä kyseinen lapsiryhmä tarvitsee. Siksi freinetpedagogiikkaa voi soveltaa kaikkialla ja myös tarpeet vaihtuvat ajan mukaan. Vai vaihtuvatko? Eivätkö hyvää kasvua ajatellen edelleen päde tarve tulla kuulluksi ja nähdyksi, kuulua joukkoon, kokea turvallisuuden tunnetta, oppia asioita ja pärjätä? Freinetpedagogiikan yhteisöllisyyttä korostava henki sopii tähän hyvin. Koulu on yhteisö siellä työskenteleville ihmisille, niin lapsille kuin aikuisillekin. Yhteisössä on oikeudet, jotka koskettavat kaikkia ikäkauden mukaisesti ja myös vastuut, jotka kulkevat oikeuksien kanssa käsi kädessä.

Strömbergin koulussa opettaja luopuu ajatuksesta minä, minun luokkani, minun luokkatilani. Jokaisella opettajalla on perusryhmänsä, mutta sitä opettavat työpajoissa myös muut opettajat ja vaikka jokaisella oppilaalla on kotipesätila, se sijaitsee jaetussa kotiluokassa. Koulun henkeä kuvaavat siis enemmän sanat me, meidän oppilaat, meidän koulu, Strömbergin koulu. Monenlaiset perinteet ja yhdessä toimiminen luo meidän koulun henkeä ja viikoittaiset teehetket luokissa luokkakokouksineen tuovat oppilaiden äänen kuuluviin. Jaksoittain vaihtuvat vastuualueet kasvattavat sekä vastuuntunnetta että merkityksellisyyden kokemusta. Jos esim. kukkia ei kastella, eläimiä hoideta, pihaa siivota ja paperia kerätä asiat jäävät hoitamatta ja eläimiä ja kasveja ei voisi koulussa ollakaan. Joskus harvoin esitetty kritiikki lapsityövoiman käytöstä herättää aidon ihmettelyn tunteen. Haluaako näin ajatteleva tosiaan kaiken valmiina ja kasvattaa lapsia uusavuttomiksi?

Tänä päivänä korostuvat kasvatusajattelussa laatu ja tehokkuus. Voivatko nämä toimia yhdessä? Strömbergin koulussa päätimme muokata yhteiset käytänteemme päivitettävien toimintakaavioitten muotoon. Teimme aluksi toimintakaaviopohjaan vuotuiset tapahtumat ja juhlat koulun vuosikellosta. Sitten innostuimme tekemään pohjia myös yhteisistä toimintamuodoistamme. Näiden toimintakaavioitten tavoitteena on tehdä yhteinen pedagogiikka näkyväksi.

On laatua tehdä pedagogiikkaa niin, että se toteutu koko kouluyhteisössä eikä vain yksittäisissä luokissa. On tehokkuutta luoda yhteiset käytänteet muotoon, jossa ei tarvitse aina keksiä pyörää uudelleen vaan päivittää ja kehittää yhdessä sovittuja käytänteitä. Kaavio kuulostaa ehkä harhaanjohtavalta. Tarkoitus ei ole jumittaa asioita yhteen muottiin vaan miettiä valmiilta pohjalta vastuuhenkilöt, aikataulut, tiedotus, koulun eri henkilöiden toimenkuva tapahtumassa, kotien osuus ja lopuksi tietysti arviointi ja korjaustoimenpiteiden kirjaus (muistettavaa ensi kerraksi). Tämä yhteisen pedagogiikan esiinkirjaaminen on helpottanut ja nopeuttanut vuotuisten tapahtumien ja koulun käytänteiden sisäänajoa uusia koulun aikuisia ajatellen ja myös säästänyt aikaa, kun suunnittelurupeamat eivät ala a:sta. Uskallan väittää, että toimintakaaviot ovat myös vahvistaneet yhteisöllisyyttä ja vähentäneet retoriikkaa / piilo-opsia.

Haasteena yhteisöllisyyttä ajatellen koen sen,

miten 24 kulttuurista tulevat oppilaat kokevat aitoa yhteenkuuluvuutta. Olemme viettäneet Monikulttuurista juhlavuotta ja se oli todella antoisaa. Teimme juhlat yhdessä kotien kanssa ja tätä aiomme jatkaa. Koemmekin, että Strömbergin koulu on jo intrakulttuurisuuden vaiheessa.

Tekemällä oppiminen on yhteisöllisyyden lisäksi freinetpedagogiikan perusajatuksia. Se toteutuu Strömbergin koulussa työpajoina, joissa opiskellaan pienissä ryhmissä ja jaksoissa. Me panostamme laatuun siten, että kukin Strömbergin koulun opettaja on jo rekrytointivaiheessa valittu työpajaa ajatellen. Monella on työpaja-aineestaan aineenopettajan pätevyys tai vähintään erikoistuminen. Luokanopettajan ja aineenopettajan työn yhdistäminen tuntuu mielekkäältä. Saa keskittyä siihen, mikä on itselle tärkeää ja missä on paljon annettavaa muille.

Freinetpedagogiikasta ja siitä, miten sitä toteutetaan Strömbergin koulussa voisi kirjoittaa vaikka kirjan, mutta yhden asian haluan vielä nostaa tähän loppuun, nimittäin opintokäynnit. Freinetläisyyteen liittyy voimakkaasti opiskelu elämää varten ja missä ajatusta voisi paremmin toteuttaa kuin lähtemällä ulos koulusta. Oppilaat tekevät paljon opintokäyntejä ja moni opas onkin erilaisissa tilanteissa sanonut, että oppilaamme palauttivat uskon oppaan työhön. Myös oppilaiden huoltajat arvostavat sitä, että käymme paljon opintokäynneillä ja vanhempainyhdistys kerääkin tempauksilla varoja bussilippuihin ja opastuksiin.

Olin aikoinaan pedagogisena asiantuntijana Strömbergin koulun suunnitteluryhmässä ja usein minulta kysytään mitä olisi kannattanut tehdä toisin. Mielestäni koulu on elänyt hyvin työpajahistoriansa kanssa tässä päivässä (Rakennus on Strömbergin tehtaan vanha konepajakoulu). Näen, että oppimisympäristö antaa erinomaiset puitteet monipuoliselle opetustyölle ja opiskelulle. Kehittämistyötä teemme jatkuvasti ja näenkin tärkeänä, että muutoksia voi tehdä myös lukuvuoden aikana. Arviointia olemme tehneet muodossa Kiitän ja Toivon, jotta saisimme esiin voimia antavaa kiitollisuuden tunnetta sekä rakentavaa näkökulmaa kritiikkiin ts. ylipäänsä kriittisyyttä esiin. Meillä on yhteistyötä Aalto-yliopiston kanssa ja kun sieltä oli käymässä opiskelijoita, he kertoivat, että heillä on sama idea: Thank and Hope! Kuulosti hyvältä! Asiat ovat Freinetin ajattelun mukaisesti organisointikysymyksiä. Tämä käytännöllinen, pedagoginen ajattelu on osoittautunut hedelmälliseksi.

Valtakunnallisia ja kunnallisia opetussuunnitelmia uudistettaessa toivon kiinnitettävän yhä enemmän huomiota kouluviihtyvyyteen oppimisen ilon ja yhteisöllisten toimintamuotojen näkökulmasta sekä tavoitesuuntautuneisuuteen ja opetuksen eheyttämiseen sisältöjen läpikäynnin painottamisen sijaan. Kun koulumme 5. ja 6. luokkalaiset tekivät historiaprojektinaan Odysseuksen harharetket - näytelmäillat, myönnän liikuttuneeni, kun näin sen yhdessä tekemisen riemun, taidokkuuden (käsikirjoitus, musiikki, valot, puvustus) ja kiinnostuksen oppimiseen. Nämä oppilaat muistavat esitykset loppuelämänsä. Kiinnostus historiaan oli istutettu ja mikä parasta, he tekivät sen itse yhteistyössä opettajien ja avustajien kanssa.

PÄIVI RISTOLAINEN
Strömbergin koulun rehtori

Oppimisen
ILOA,
tekemisen
RIEMUA
ja
onnistumisen
TUNTEITA.

Yli 20 erilaista ja vilkasta oppilasta luokkahuoneessa. Jokaisella omat vahvuutensa ja tahtotila toimia tunnilla. Tästä muodostuu monipuolisen mielenkiintoinen haaste luokanopettajalle. Miten toimin, motivoin, jäsennän, avaan tietoa, ohjaan, kannustan ja tuen huomioiden jokaisen pienen yksilön luokassani.

Sain Rihvelin päätoimittajalta "vienon ja kainon" pyynnön kirjoittaa siitä, miten toimin luokassani yhdessä oppilaideni kanssa ja minkälaisia pedagogisia keinoja käytän opetustilanteissa. Opettajaurani aikana olen voinut ja saanut vierailla erilaisissa kouluissa ja luokkahuoneissa; Ruotsissa, Saksassa, Englannissa, Italiassa, Kreikassa ja Kanadassa. Kaikki ne ovat olleet mieltäni avartavia ja uusia ajatuksia tuovia kokemuksia omaan opettajuuteeni.

Sytytä liekki; ei vaikeita asioita ole. Mielenkiinnon herättäminen motivoimalla vie eteenpäin. Matematiikan salat aukenevat usein havainnoimalla ja erilaisia apuvälineitä käyttäen. Sähköputkista ja kulmapaloista oppilaat kokosivat kuution ja käsite kuutiometri avautui jokaiselle oppilaalle. Näin iso kappale luokan eteen koottuna. Ope, jos tuohon laittaisi lasiseinät niin siihenhän mahtuisi monta litraa vettä. Aivan niin, kuinka monta kuutiodesimetrin kappaletta sisälle voidaan laittaa ? Kokeilkaapa yhdessä kuinka monta rinnakkain, päällekkäin ja peräkkäin. Kuinka monta kappaletta saisitte mahtumaan ? Kuka kertoo meille kuinka monta litraa vettä on kuutiossa? jne. Erilaisia geometrisia kappaleita paperista leikkaamalla ja liimaamalla käsitteet avautuvat nopeasti. Aloitimme juuri murtolukujen käsittelyn luokassa. Vanha tuttu pizza-malli avaa käsitteet. Kaikille tuttu ruokalaji – eikö ? Ope, tein kotona itse oman pizzan ja meilläkin on keittiössä samanlainen leikkuri, kun sinulla. Hienoa, jaetaanpa tämä "pizza" puoliksi. Tuletko jakamaan – onnistuit ja nyt sitten kaverisikin tulivat teille syömään, joten tulisitko jakamaan sen neljään osaan. Anekdoottina tähän. Luokkani 3b toimii kummiluokkana 1c:n oppilaille. Olimme ystävänpäivänä vierailulla ko. luokassa ja veimme heille itse tehdyt sydämet loruineen ja kuvineen ynnä tietysti kilon karamellirasian. Poistuessamme luokasta sanoin, että nyt sitten palaamme työn ääreen pizzaa leikkaamaan. Luokasta kuului pienen ekaluokkalaisen ääni; opettaja, kolmoset saavat vielä tänään pizzaakin monta slicea… Matematiikan tunneilla opimme uuden asian yhdessä tekemällä, havainnoimalla

ja keskustelemalla. Oppilaat suorittavat tuntitehtävänsä ja tarkistavat ne itsenäisesti. Opettajana kierrän jokaisen luona seuraten työskentelyä ja tarvittaessa ohjaan ja avustan oppijaa saavuttamaan annetun tavoitteen. Kotitehtävät tarkistamme aina taululle, jos ja kun virheitä tulee niin sehän ei haittaa, tarkoitushan on oppia myös niistä. Miellyttävä ja turvallinen ilmapiiri luokassa rohkaisee hiljaista ja arkaakin lasta yrittämään tehtäväratkaisuja luokan edessä. Luokallani on matematiikassa myös jakotunteja, joten silloin pienemmässä ryhmässä on helppoa kokeilla erilaisia apu- ja opetusvälineitä ja pitää päässälaskutuokioita.

Matematiikan käsitteistöä voi hyvin integroida muihinkin oppiaineisiin esim. kuvaamataitoon, musiikkiin ja tekniseen työhön. Näin autetaan oppilasta huomaamaan ja havainnoimaan matematiikan tärkeä merkitys arjessamme.

Rakas äidinkieli ja sen monipuoliset mahdollisuudet lukemiseen, kirjoittamiseen, ilmaisuun ja erilaisiin pieniin demoihin – kielioppiakaan unohtamatta.

Lue enemmän - luulet vähemmän.

Äidinkielen tunneilla harjoittelemme lukemisen avulla sanavaraston kartuttamista, löydämme yhdessä ratkaisuja ja vastauksia erilaisiin kysymyksiin ja ongelmiin. Syvennämme kirjoitustaitoja ja hiomme käsialakirjoitusta perinteisellä tavalla vihkoon kirjoittamalla. Toteutamme pieniä pari- ja ryhmätöitä ja leikimme roolileikkejä. Joulujuhlakuvaelmamme antoi kaikille mahdollisuuden olla mukana näyttämöllä ja sen ulkopuolella erilaisissa tehtävissä. Se lisäsi yhteenkuuluvuutta sekä onnistumisen iloa luokassa. Omakirja käyttöön sen lukeminen ja pienen kirjaesitelmän teko ohjatusti antaa valmiuksia esiintymiseen oman luokan edessä. Taitojen kehittyessä otamme luokassamme kannettavat esiin ja teemme erilaisia kirjoitelmia omaan kansioon. ”Valistus on viritetty henki hyvä herätetty”. Näin myös tietotekniikka saadaan kytkettyä oppimisprosessin tueksi. Kielen rakenteen tunteminen ja osaaminen ovat tärkeitä elementtejä. Käsitteiden hallinta helpottaa myös vieraan kielen oppimista. Kiinnostus kieleen, kirjoittamiseen ja esiintymiseen antaa oppilaalle monipuolisen mahdollisuuden jäsentää ja ymmärtää kulttuuriamme, ympäröivää yhteiskuntaa ja maailmaa jossa elämme. Viisaitahan nuo vanhat roomalaiset olivat todetessaan aikanaan ”vitae, non scholae discimus”.

Historia ja sen ymmärtäminen.

Historia eläväksi ja eläähän se. Meillä helsinkiläisillä on oiva mahdollisuus el ävöittää historian opetusta erilaisin ekskursioin. Kansallismuseo ja sen hyvin kootut erilaiset näyttelyt tuovat syvyyttä oppiaineeseen ja avaavat sen historiallisia kerrostumia oppijalle. Upea esihistorialliset kaudet kattava näyttely kivi-, pronssi- ja rautakaudesta oppaan kertomana ja syventävine tehtävineen palvelee opetusta erinomaisella tavalla. Keskiaika Suomessa tuo aikakauden ja sen elämän hyvin oppilaan nähtäväksi ja koettavaksi. Istuminen savupirtissä vanhojen esineiden keskellä antaa kuvan elämästä ja työnteon ankaruudesta Suomessa. Pyöräretket Helsingin syntysijoille ja tutustuminen Suomenlinnaan tuovat oman kotikaupunkimme Helsingin historian tutuksi. Vierailu Hämeen vanhassa linnassa syvensi tietoja Suomen keskiajasta. Linnoituksen ja linnan historiallinen merkitys konkretisoituu paikan päällä ja saa oppilaissa aikaan ihmettelyä ja kysymystulvan oppaalle. Tietoa on opintokäynnin jälkeen hyvä syventää ja tarkastella seuraavilla tunneilla.

Olen voinut seurata historian opetusta Lontoossa Towerin linnassa. Oppilaat kuuntelivat opasta, joka kertoi heille ritareista ja ritariajasta. Kertomuksen jälkeen he saivat tehtäväksi piirtää

valitsemansa kuvan ritariajasta. Sali oli täynnä erilaisia esineitä, pukuja ja sotavarusteita. Oppilaat keskittyivät hyvin tehtäväänsä. Opettajan ja museolehtorin valvovan katseen alla syntyi hyvin suunniteltuja ja toteutettuja piirustuksia. Näkemästäni ja kokemastani otin oppia ja sovellan sitä opetuksessani. Inkakulttuurista teimme kollegani kanssa laajan projektityön.

Asian opettamisen ja syventämisen jälkeen oli tehtävien vuoro. Oppilaat tekivät pienoismallin vuoristossa olevasta inkakylästä materiaalina pahvia, styroxia, tikkuja, pieniä kiviä, olkia, tilkkuja, liimaa jne. Savesta valmistui uhriveitsiä maalauksin lasitettuina ja poltettuina. Valtava kotka, pyhä lintu valmistui verkosta ja sanomalehtipaperista, joka maalattiin linnun värein. Pientä draamakin oli tulossa. Oppilaat esittivät miten inkat lepyttivät jumaliaan. Uhrialttari rakentui muutamasta pulpetista ja päälle valkoinen liina. Uhriveitset nousivat ylös ja tuskanhuudot kaikuivat, kun sydän irtosi rinnasta…

Oppilaiden laatimat pienet esitelmät parityönä ovat myös hyvä keino etsiä tietoja yhdessä, jäsentää teksti, kirjoittaa se tietokoneella, kuvittaa aihe ja esittää se luokalle. Suosittelen. Muinaisen Egyptin, Antiikin Kreikan ja Rooman tarinoiden luku elävöittää myös historiaa. Opittu asia vahvistuu, kun se voidaan integroida kuvaamataitoon ja äidinkieleen.

Kyllä opettajan ammatti on yksi parhaista. Hienoa on voida sanoa antiikin roomalaisten tavoin ”pro bono publico”.

Ja eipäs karata vielä tekstin äärestä – pro secundo; Sinulle lukijani.

Auringon opetus

Opeta minulle, aurinko,
mik´ on opettajan oikea onni.
”Tee kuin minä, paista vaan,
opettajan onni on antaa.”
Pilvet päiväni peittivät.
Kuinka siis kummalla annan?
”Tee kuin minä, paista vaan,
väistyvi mustinkin häivä.”
Meil hanki kattavi kaiken maan.
Turhaanko uurran ja puurran.
Entä jos kansa mun kiroaa?
enkö ma kiroa vastaan?
”Tee kuin minä, paista vaan,
syttyvi sydänkin kylmin.”

Eino Leinoa vapaasti tulkiten ja aurinkoista kevään aikaa toivottaen.

JUHA SEPPÄNEN
luokanopettaja

TIETOTEKNIIKKA opetuksen tukena

WEBMAIL
FRONTER
MOODLE
WILMA
FACEBOOK
TWITTER...

Lisätään kuitenkin kierroksia

– ATK
.PDF
.DOC
.RTF
.ODT
SOME...

Uskoisin tässä vaiheessa karkottaneeni useimmat lukijat tämän artikkelin parista. Tietotekniikan tuulet ovat puhaltaneet suomalaisen koululaitoksen yli sillä tahdilla, että heikoimpia on hirvittänyt.

Me ihmiset olemme luonnostamme erilaisia suhteessa uusiin innovaatioihin. Toiset meistä ovat edelläkävijöitä, jotka nälkäisinä ryntäävät uusien ideoiden perään. Osa on vitkastelijoita, jotka näkevät uuden epäilyttävänä ja vastustavat muutosta viimeiseen asti. Vielä pari vuotta sitten minunkin muutamat ystäväni eivät olleet hankkineet kännykkää. Minä ihailin heidän sitkeyttään vastustaa muutosta ja sain heistä hyvää materiaalia oppitunneilleni innovaatioiden diffuusiosta. Tänä päivänä he ovat tyytyväisiä mobiiliteknologian käyttäjiä. Näin maailma muuttuu.

Innovaattorit ja vitkastelijat ovat ne ääripäät, joiden väliin mahtuu suuri enemmistö. Nämä ovat ne sielut, joista todella taistellaan vaikkapa kaupallisessa maailmassa. He ratkaisevat tuotteen menestyksen. Tämä sama periaate pätee myös koulussa. Me opettajat pääsemme itse pitkälti valitsemaan opetusmenetelmämme. Mutta samalla ratkaisemme paljolti oppilaidemme oppimisen metodit, ja myös nykymaailman hallitsemisen välineet. Uskon, että terävät suomalaiset opettajat valitsevat itselleen sopivimmat välineet, ja tässä ajassa ja varsinkin tulevaisuudessa olen varma, että lähes kaikille meistä keskeisessä roolissa ovat erilaiset tietotekniikan mahdollisuudet.

Viime aikojen tutkimukset kyllä viittaavat siihen, että suomalaiset opettajat eivät ole kovin innokkaita uuden tekniikan käyttäjiä. Helsingin Sanomat otsikoi 11.2. artikkelinsa ”Digivarustelu koulussa huippua, mutta käyttö ontuu”. Kirjoitus kertoi kohta julkaistavasta EU:n tutkimuksesta, joka kertoo, että suomalaiset opettajat käyttävät digitekniikkaa hyväksi vähemmän kuin kollegat EU:ssa keskimäärin. Kauppalehti kertoi jo viikkoa aiemmin 5.2. ohjelmistotalo Adoben tutkimuksesta, jossa selvitettiin opettajien valmiuksia mediateknologian hyödyntämiseen opetuksessa Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Otsikko oli raflaava ”Opettajien digitaidot lähellä nollaa”. Tämä tutkimus paljasti, että suomalaiset opettajat kokivat digitekniikan opettamisen tär-

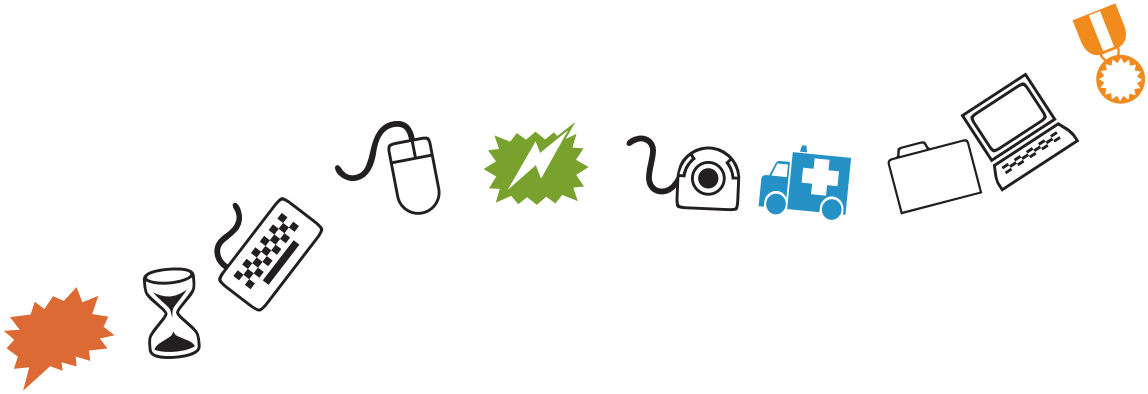

keämmäksi kuin muiden vertailumaiden opettajat. Samaan aikaan suomalaisista 90 % ilmoitti, että heillä ei ole tarvittavia taitoja. Vastaava luku oli Ruotsissa 36, Tanskassa 22 ja Norjassa vain 20 prosenttia. Koko aihe on sittemmin ollut kuuma peruna lehtien mielipidepalstoilla. Toiset ennustavat lyijykynien lähtölaskentaa, ja toiset vaativat lyijykynien arvon palauttamista ajattelun välineenä. Samalla YO-lautakunta puuhailee taustalla tutkinnon uudistuksen parissa. Ja hirvitys, kohta ne maailmanlopun välineet sotkevat abiturienttiemmekin suoritukset. Mihinhän tässä vielä joudutaan?

Kun olin nuori, maailma oli ylhäältä johdettu paikka. Tiedonvälitys oli hierarkkista ja tarjosi vain valmiiksi pureskeltua materiaalia. Joku teki valinnat puolestamme. Meidän oli lähinnä toivottava, että valinnat olivat oikeita. Nykymaailma on mielestäni onneksi huomattavasti demokraattisempi paikka tässä suhteessa. Tietoa on joitain diktatuureja lukuun ottamatta hyvin vapaasti tarjolla kaikille. Ihmiset saavat mahdollisuuden rakentaa maailmankuvaansa ilman suurempaa sensuuria. Tämä on ollut merkittävässä roolissa esimerkiksi Pohjois-Afrikan demokratiakehityksessä. Luonnollisesti internetistä löytyy myös paljon arveluttavaa ainesta, joka saattavat toimia negatiivisena yllykkeenä rikkinäisille ihmisille, mutta mielestäni kokonaisuutta ajatellen edut ovat huomattavasti suuremmat kuin haitat. Ja sitä suuremmat edut ovat, mitä paremmin ihmiset osaavat käyttää nettiä hyödykseen. Tässä kehityksessä meidän opettajien tulee olla mukana ja ohjata nuoria netin monipuoliseen käyttöön heidän itsensä ja koko ympäröivän maailman hyväksi.

Silloin ennen maailma oli myös yksinkertaisempi paikka kuin nykyisin. Tieteen edistyminen ja tarjolla olevan tiedon määrän jatkuva monistuminen tekee mahdottomaksi nykypäivän da Vincien, todellisten yleisnerojen, syntymisen. Emme voi tietää kaikesta kaikkea. Niinpä meidän täytyy tulkita jatkuvasti muuttuvaa maailmaa, päivittää ajatuksiamme koko ajan, oppia elinikäisesti ja kyetä valikoimaan itsellemme tarpeellista tietoa. Meidän on osattava kyllä perusasiat maailmasta, jotta tähän kykenisimme. Esimerkiksi lukion yleissivistävää merkitystä ei siis voi kokonaan sulkea pois. Samaan aikaan meidän on kuitenkin ohjattava nuoria käsittelemään in-

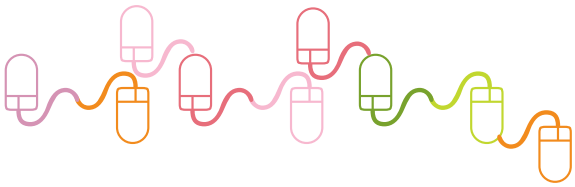

formaatiotulvaa. Opettajina emme voi mielestäni paeta vastuutamme internetistä tapahtuvan tiedonhaun ohjaamiseen.

Tiedonhausta on lyhyt matka siihen, että oppilaistamme voi tulla myös tiedon tuottajia tähän maailmaan. He voivat osallistua nettikeskusteluihin, tuottaa materiaalia erilaisiin wikeihin ja blogeihin, kertoa ajatuksiaan ja jakaa löytöjään erilaisissa sosiaalisen median palveluissa, kuten Twitterissä ja Facebookissa. Internet ei ole enää paikka, jossa välitetään vain posteja ja viihdytään lööppijournalismin ja viihteen parissa. Internet on nykyisin kiinteä osa ihmisten elämää. Se on mahdollisuuksien maailma, jonne meidän opettajien tulee johdattaa nuoremme avoimin ja turvallisin mielin.

Olen välillä kuullut nuoria moitittavan siitä, että he eivät itsekään osaa käyttää esimerkiksi tekstinkäsittelyohjelmia. Tätä on myös käytetty perusteluna sille, että meidän opettajienkaan ei tule vaatia tekstin tuottamista koneella. Jostain syystä me aikuiset kuvittelemme, että nuoret osaavat kaiken koneilla paremmin kuin me. Todellisuudessa useimmat nuoretkin käyttävät tietotekniikkaa aika kapeasti hyväkseen. Meillä aikuisilla taas on omat vahvuutemme tälläkin saralla, ja niitä meidän tulee nuorille rohkeasti opettaa.

Suurimmalla osalla opettajista on todellista arkuutta ja epäluuloa tietotekniikkaa kohtaan. Kaikilla (paitsi niillä sitkeimmillä vitkastelijoilla ;-) on kokemuksia kaatuilevista koneista ja temppuilevista ohjelmista. Minäkin suhtauduin pitkään kriittisesti tietotekniikkaan. Koneet pelottivat. Yksi opettajan työni mullistavimpia hetkiä oli kuitenkin se, kun koulussamme ilmoitettiin älytaulujen hankinnasta. Tällöin jouduin ensimmäisen kerran todella pohtimaan suhdettani koneisiin opetuksen apuvälineinä. Ja mitä enemmän pohdin, sitä selvemmäksi kävi, että koneet eivät ole pelkästään työni este, hidaste ja ärsyke. Ymmärsin, että minä voisin saada niistä paljon lisää sisältöä opetukseeni. Päätin tarttua härkää sarvista.

Ratkaisevin hetki oli oivallus tietokoneiden kansioista. Hei! Nehän ovat perinteisiin mappeihin verrattuna lastenleikkiä. Minun tuntini ja materiaalini pysyisivät tästä eteenpäin nätisti järjestyksessä. Ei enää lukemattomia kalvoja ja paperikopioita lojumassa epämääräisesti joka puolella. Lähes kaikki materiaalini löytyisivät keskitetysti koulun palvelimen syvyyksistä. Siellä olevat, kirjan kappaleiden mukaan jaotellut, esitykseni olisivat myös nopeasti päivitettävissä aina kulloisenkin tarpeen mukaan. Loistavaa! Todellisuudessa tällaiseen tilanteeseen pääsy oli helpommin sanottu kuin tehty. Operaatio ”manuaalinen digitaaliseksi” on vaatinut pitkää pinnaa ja perslihaksia, mutta muutaman vuoden jälkeen olen lähes valmis. Täysin valmis en tule olemaan koskaan, mutta onhan tämä nyt hienoa. Kyllä kelpaa.

Älytaulu on lisännyt opetukseni jäntevyyttä ja visuaalisuutta. Unohtaa ei voi myöskään ajankohtaisuutta, kun saman päivän uutiset ovat välittömästi helposti esitettävänä oppilaille. Oppilaiden yllättävät kysymykset eivät myöskään aikaansaa enää opettajassa hiljaista hämmennystä, vaan asia selvitetään saman tien netistä. Uskon, että tunneillani on parempi olla älytaulun kanssa kuin ilman. Ja tämä ei tarkoita, että olisin unohtanut perinteisen opetuksen. Tunneillamme yhä kirjoitetaan muistiinpanoja, täytetään monisteita, keskustellaan, etsitään yhdessä vastauksia maailman kysymyksiin ja kuunnellaan välillä open monologeja. Mutta älytaulun myötä minä voin tehdä tätä kaikkea entistä paremmin.

Nettioppimisympäristöt ovat mainio keksintö. Olen muutaman vuoden ajan vaatinut oppilaiden kirjalliset työt palautettavaksi Fronteriin tai Moodleen. Paperipinoni ja kadonneet työt ovat suurelta osin kadonneet elämästäni. Fronte-

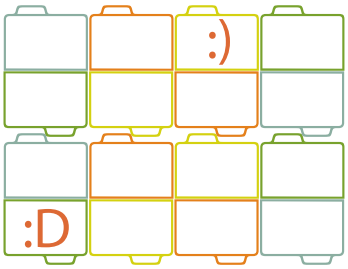

rissa ja Moodlessa lukion oppilaat ovat myös keskustelleet erilaisista kursseihin liittyvistä aiheista. Keskusteluja olen joskus avannut minä, mutta useilla kursseilla olen pyytänyt oppilaita seuraamaan mediaa ja he ovat itse avanneet median uutisten pohjalta keskusteluja. Nämä keskustelut ovat olleet mielenkiintoisia ja opettavia myös minulle. Yhteistyössä ja ajatusten vaihdossa on kummaa voimaa. Samalla oppilaat ovat linkittäneet uutisia ja videonpätkiä suoraan keskusteluihin ja näin toiset ovat voineet syventää kiinnostuksensa mukaan asiaa perehtymistä edelleen. On ollut ilo havaita jonkun tunneilla hiljaisen oppilaan keskustelevan innokkaasti netissä. Suosittelen.

Tänä vuonna olen alkanut rakentaa lukion kursseille kotitehtäväpaketteja nettiin. Lähes jokaisesta kurssin aihealueesta löytyvät kotitehtävät Moodlesta. Nämä kotitehtävät ovat erilaisia suljettuja kysymyksiä. Moodle tarkastaa tehtävät sitten puolestani ja pisteyttää kurssin niiltä osin minulle valmiiksi. Näin pakotan oppilaat tutustumaan kurssin aihepiireihin jo ennen koetta. Näppärää ja vaivatonta. Samalla idealla olen rakentanut kokonaisia verkkokursseja itsenäiseen suorittamiseen ja ylioppilaskirjoituksiin valmistautumiseen. Tällöin suljettujen kysymysten lisäksi opiskelijoiden tulee tuottaa erilaisia avoimia vastauksia ja projekteja. Kaikki kurssin informaatio ja tuotokset löytyvät kätevästi samasta paikasta netistä.

Tässä oli jotain ajatuksiani tietotekniikan käytöstä opetuksen tukena. Mainitsematta jäi monia käytännöllisiä sovellutuksia ja myös monia epätoivon hetkiä. Kaiken kaikkiaan uskon kuitenkin, että olen huomattavasti parempi opettaja näiden apuvälineiden kanssa kuin ilman. Samalla viihdyn ehdottomasti työssäni entistä paremmin. Kannustan lukijoita tarttumaan myös avoimin mielin koneeseen ja kokeilemaan sen mahdollisuuksia itselleen. Uskon, että meillä suomalaisilla opettajilla on masentavista tutkimustuloksista huolimatta paljon tarjottavaa tälle saralle ja useimmat meistä hyötyvät koneen monipuolisemmasta käytöstä työssämme. Jos tietotekniikka ei taas ole sinun juttusi, niin älä välitä. Metodien ja opetuspersoonien rikkaus on myös oppilaiden etu!

Harri Jortikka

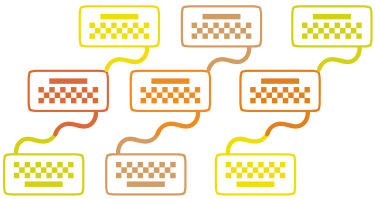

SELVIYTYMISEN pedagogiikkaa

Pakko se on tunnustaa. Aina ei pysty eikä kykene, ja opettajan arki yllättää. Silloin täytyy turvautua selviytymisen pedagogiikkaan. Tunnista itsesi Rihvelin leikkimielisistä kuvauksista.

Oven ripa -pedagogiikka

Et ole ehtinyt suunnitella tuntejasi. Päätät, mitä opetat samalla, kun avaat luokkahuoneen oven. Tunnetaan myös nimellä kynnyspedagogiikka.

Vedä hihasta / hatusta -pedagogiikka

Olet antanut oppilaille tehtävän, jonka parissa olet kuvitellut vierähtävän vähintään melkein koko oppitunnin ajan. Kuinka ollakaan, osa saa tehtävän valmiiksi ennätysajassa, vaikka kuinka yrität muistuttaa, että kyseessä ei ole rallikilpailu. Joudut vetämään hihasta tai hatusta lisätekemistä, ennätysajassa sinäkin.

Plan B -pedagogiikka

Olet suunnitellut tunnin huolella, melkein yhtä tarkasti kuin aikoinaan opetusharjoittelussa, mutta jokin ei toimi. Tietokone ei käynnisty, tuntiin tulee sinusta riippumattomista syistä keskeytys, oppilaat eivät vain innostu. Onneksi sinulla on aina valmiina plan B, toinen suunnitelma, jonka pystyt toteuttamaan tilanteessa kuin tilanteessa.

Opeopaspedagogiikka

Miksi turhaan suunnittelisit tunteja, kun on olemassa opettajan materiaalit? Joskus kyllä huomaat kesken tunnin, että sinun olisi kannattanut ennen aloittamista lukea koko aukeama loppuun.

Samat kalvot 30 vuotta -pedagogiikka

Käytit ensimmäisenä opettajavuotenasi niin paljon aikaa tuntiesi suunnitteluun, ettei opetuksesi kaipaa uudistuksia ennen eläkeikääsi. Aiot siis käyttää samoja kalvoja 30 vuotta. Luottamustasi kalvoihisi ei yhtään horjuta edes se, että oppilaitoksesi viimeinenkin piirtoheitin raivattiin varastoon jo vuosia sitten.

Harjoittelijapedagogiikka

Ohjaat opetusharjoittelijoita, koska he pitävät tuntisi ja sinä voit keskittyä seurailemaan luokan takapulpetista.

Tyttöystävä- / perhepedagogiikka

Olet naimisissa kollegan kanssa, tai jos et ole, alat seurustella kollegan kanssa. Rakastumisen huumassa kollegasi suunnittelee tuntisi puolestasi.

Kollegalle ja -pedagogiikka

Monistat varmuuden vuoksi aina yhden kappaleen opetusmateriaaleistasi sille kollegallesi, jonka tiedät pyytävän niitä kuitenkin. Toisinaan otat varmuuden vuoksi kopiot valmiiksi koko kollegan ryhmälle.

Näennäisvaihtoehtopedagogiikka

Tiedät, että oppilaiden pitäisi laatia jokin isompi työ, tutkielma tai vastaava, mutta sellaisen tarkistamisessa on niin kova vaiva, että päätät antaa oppilaiden valita, millaisen työn tekevät. Varmuuden vuoksi laadit vaihtoehdot niin, ettei kukaan vahingossakaan valitse työläämpää vaihtoehtoa. Esimerkiksi: ”Tee suullinen esitelmä Koirien Kalevalasta tai lue Kalevala ja kirjoita sen pohjalta 50-sivuinen tutkielma suomalaisuudesta.”

Kehity opettajana -pedagogiikka

Olet innokas kouluttautuja, koska haluat kehittyä opettajana. Sekään ei yhtään haittaa, että kun sinä istut luennolla, sijainen pitää tuntisi puolestasi.

Press play -pedagogiikka

Annat opetusvideoiden hoitaa opettamisen puolestasi. Riittää, kun sinä painat playtä.

Ajankohtaispedagogiikka

Luotat siihen, että aina löytyy jotain ajankohtaista, jonka parissa saa kulumaan oppitunnin tai parikin. Joskus yrityksesi lähenee epätoivoa. ”No, toi joulu onkin tuossa ihan neljän kuukauden päästä, että jos vaikka askarrellaan joulukortteja.”

Kysele kuulumisia -pedagogiikka

Et ole taaskaan ehtinyt suunnitella opetustasi, ja uuteen aiheeseen siirtyminen tuntuu epämukavalta. Onneksi on tärkeää, että ehdit tuolloin kohdata oppilaitasi ihmisinä, ja ryhdyt tyytyväisenä kyselemään kuulumisia. ”Mikäs sen sun villakoiran nimi taas olikaan?”

Pohdintatehtäväpedagogiikka

Annat oppilaille tunnin alussa kimurantin pohdintatehtävän, jotta ehdit itse lukea käsiteltävänä olevan kappaleen. ”Miettikääs hetki, mikä on elämän tarkoitus…”

EEVU KIVIMÄKI-SANDGREN

RIHVELIRISTIKOT 1

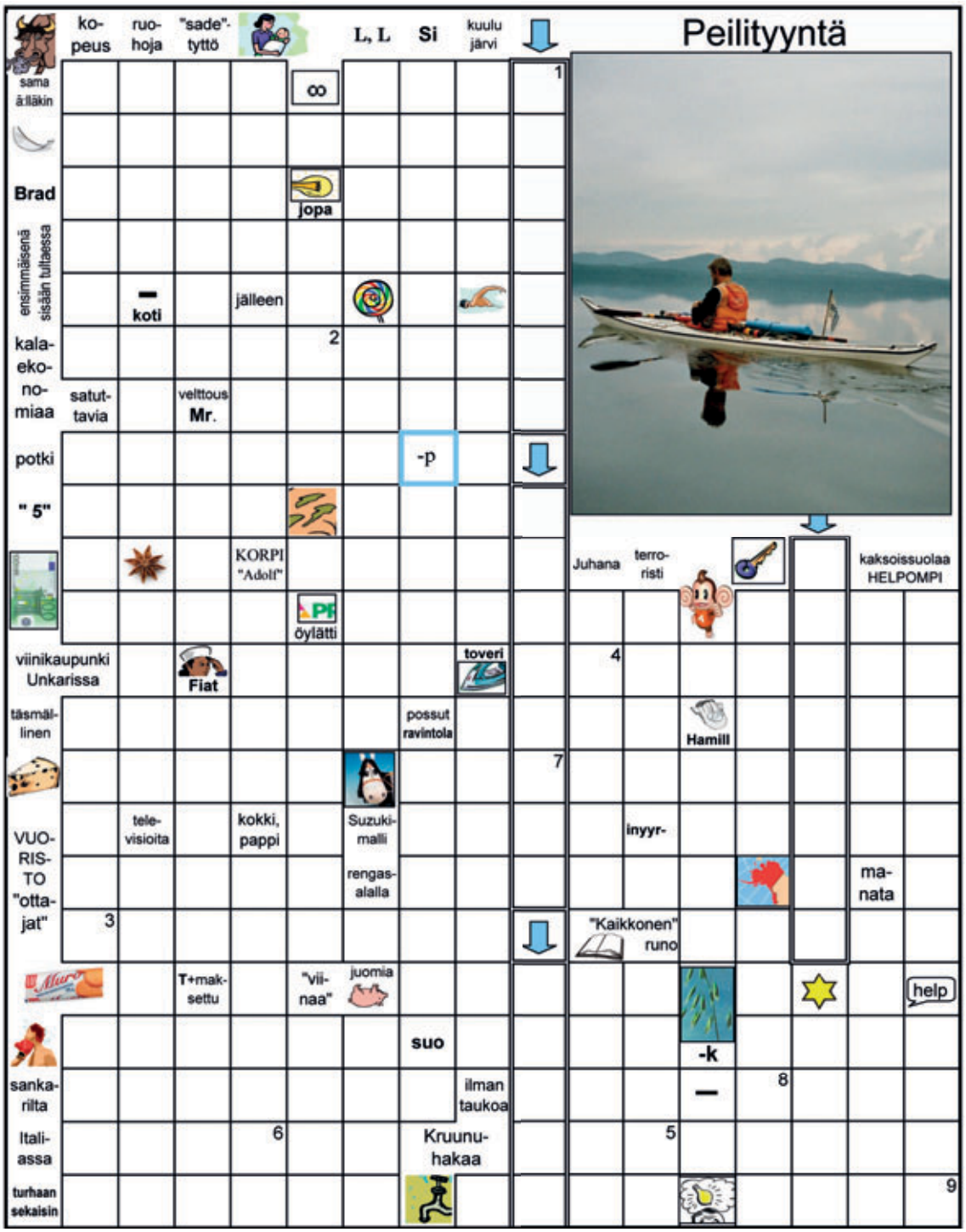

RIHVELIRISTIKOT 2

SKILLAT

puhdasta ruokaa

joki

x2

tyttö ja vaate **uljaita**

kyllä-kin

jumala

1

lau-teet

muuan Teresa

10

seppe-leitä

helppo

4

seikka

"kalium" Ξ ξ

6

L

Ihaa

Molan-der

lasi tavut sekaisin **REPIN**

R

pato

5

7

tyttöjä ilman ekaakin

8

Jesse, Daavidin isä

Töykeät

2

Lähetä numeroiduista ruuduista muodostuneet ratkaisusanat osoitteeseen **eila.tanner@edu.hel.fi** viimeistään 12. toukokuuta 2013. Edellisten ristikoiden ratkaisusanat olivat verisolut ja ruusuhuivi. Paljon onnea voittajille!

KEVÄTKOKOUS 2013

Helsingin opettajien ammattiyhdistys ry:n
sääntömääräinen kevätkokous pidetään

keskiviikkona 24.4.2013 alkaen klo 18.00
Akavatalossa
Rautatieläisenkatu 6, 00520 Helsinki,
käyntiosoite Kellosilta 6.

Kahvitarjoilu alkaen klo 17.30.

Kokouksessa päätetään seuraavat sääntöjen 14 §:n määräämät asiat:

I KOKOUKSEN JÄRJESTÄYTYMINEN

1 Valitaan kokoukselle puheenjohtaja ja sihteeri.

2 Valitaan pöytäkirjan tarkastajat ja ääntenlaskijat.

3 Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus.

4 Vahvistetaan kokouksen työjärjestys.

II VARSINAISET KOKOUSASIAT

5 Käsitellään hallituksen laatima kertomus edellisen vuoden toiminnasta.

6 Esitetään yhdistyksen tilit edelliseltä kalenterivuodelta ja tilintarkastajien lausunto sekä päätetään tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä.

7 Käsitellään hallituksen esitys yhdistyksen sääntömuutokseksi.

8 Kokouksen päättäminen.

Kokouksessa kuullaan ajankohtaista edunvalvonnasta.

Kokouksen alussa jaetaan OAJ:n ansiomerkit.

TERVETULOA!

Helsingin opettajien ammattiyhdistys ry Hallitus

- - -

Mutta toisten juuri lakatessa tappelemasta, lähestyi Juhani miehensä kanssa, kiskoen häntä kauluksesta ja välimmiten kiristäen häntä kurkusta. Peloittava, hirmuinen oli nyt muoto Jukolan vanhimman veljen. Viha tuiskahteli tulena hänen ainakin jotenkin pienistä silmistänsä, jotka, nyt kiukusta veripunaisina, pyöräh-telivät vimmatusti hänen päässänsä; karvas hiki virtasi alas hänen poskiltansa, ja niinkuin sotaorhi hän puhalteli ja huohotteli.

JUHANI. Ha'e aapiseni, ha'e a-p-c-kirjani, paikalla! Katsos, likistänpä sinut muutoin niin että rapas lentää. Ha'e Herran tähden se punakansinen aapiseni, sinä junkkari. Katsos näin minä sinulle annan, katsos näin!

TOUKOLAINEN. Älä lyö!

JUHANI. A-p-c-kirja!

TOUKOLAINEN. Tuonnehan sen viskasin pensaasen.

JUHANI. Anna se kouraani oikein korealla kädellä, lilli-hankulla, sinä junkkari. Luuletko tässä näin vaan tanssielevasi, junkkari? Etkö sinä riivattu anna sitä punakansista aapelusta kouraani?

TOUKOLAINEN. Muserrathan kurkkuni, kurkkuni!

JUHANI. A-p-c-kirja! Herra varjelkoon meitä! A-p-c-kirja!

TOUKOLAINEN. Tässä, sinä hirveä mies.

JUHANI. Annappa sille pieni suukkonen. Niin, suutele sitä koreasti.

TOUKOLAINEN. Mitä? Suudella?

JUHANI. Oikein nätisti. Ja tee se Herran tähden, mun veljeni, jos selkäsi syhyy ja henkesi on sinulle rakas. Tee se, tee se, muutoin huutaa jo tällä hetkellä sun veresi kostoa mun päälleni, kuin ennen hurskaan Aapelin veri. Sillä sinä näet, että olen vihasta kasvoiltani musta kuin saunan tonttu. Sentähden suutele aapistani. Minä rukoilen sinua meidän molempain puolesta! – Kas niin.

TOUKOLAINEN. Oletko tyytyväinen?

JUHANI. Vallan tyytyväinen. Mene nyt ja kiitä Luojaasi, että pääsit tällä.

- - -

ALEKSIS KIVI

Seitsemän veljestä: kertomus

Ensimmäisen kerran ilmestynyt 1870 neljänä vihkona ja yhtenä niteenä 1873.

ei oppi ojaan kaada

oppia ikä kaikki

opin sauna autuas aina

RIHVELI
1•2013

Julkaisija
Helsingin opettajien ammattiyhdistys ry.
Radiatieläisenkatu 6,
001520 Helsinki

Toimituskunta
Päivi Lyhykäinen pj.
Laura Nurminen
Eevu Kivimäki-Sandgren
Päivi Seiskari

Ulkoasu
Marjaana Kinnermä

Kuvat s. 1, 14, 16 ,36
Susanna Bäckman

Painopaikka
Forssa Print 2012